

İxtisas: Arxiv işi və kargüzarlıq

Fənnin adı: İşlərin arxivə təhvil verilməsi və ondan istifadə qaydası

Fənn müəllimi: Həsənova Məsmə Xudaverdi q.

Tövsiyyə olunan dərslik və vəsait

Əsas ədəbiyyat

1. A.Ə. Paşayev, K.B. Ağayev, Azərbaycan Respublikasının Dövlət arxivlərinin əsas iş qaydaları "Çaşıoğlu" 2012

2. E. Musayev "Kargüzarlıq işinin təşkili" Bakı 2013

3. Milli Arxiv Fondu haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu

4. Dövlət hakimiyyət orqanlarında idarə təşkilat və müəssisələrində kargüzarlığın aparılmasına dair təlimat

Əlavə ədəbiyyat

1. www.milliarxiv.gov.az

2. mf.gov.files

3. <https://az.wikipedia.org/AR/MAI/>

Mühazirə mövzuları

Mövzu №1 Cari Arxiv haqqında məlumat

Plan:

1. Arxiv anlayışı

2. Cari arxiv

3.Sənədlərin arxivə verilməsi üçün hazırlanması

Mövzu №2. Sənədlərdən istifadə anlayışı və onun hüquqi əsasları

Plan:

- 1.Sənədlərdən istifadə qaydası
- 2.MAF-nın sənədlərdən istifadə edilməsinin əsas prinsipləri
- 3.Sənədlərin hüquqi əsasının formaları

Mövzu №3. Sənədlərin qeydiyyatının təşkili

Plan:

- 1.Sənədlərin qeydiyyatının qaydası
- 2.Qeydiyyat vərəqəsinin tərtibi

Mövzu №4. Sənədlərin icrası üzərində nəzarətin təşkili formaları

Plan:

- 1.Sənədlərin icrası üzərində nəzarətin formaları
- 2.Xüsusi nəzarətə götürülən sənədlər
- 3.Sənədlərin icrasına nəzarətin aparılması

Mövzu: №5. Daimi, uzunmüddətli və qısamüddətli saxlanılan sənədlər

Plan:

- 1 .Daimi,uzunmüddətli saxlanılan sənədlər
- 2.Qısamüddətli saxlanılan sənədlər

3.Sənədlərin arxivə verilməsi üçün saxlanması qaydası

Mövzu: №6. Tikilmiş sənədlərin saxlanma qaydası və müddəti

Plan:

- 1.Tikilmiş sənədlərin saxlanma qaydası
- 2.Tikilmiş sənədlərin saxlanma müddəti

Mövzu: №7. Dövlət arxivi haqqında məlumat

Plan:

- 1.Azərbaycanda arxiv işi
- 2.Dövlət arxivinin əhəmiyyəti və mahiyyəti
- 3.Dövlət arxivlərinin hazırkı iş qaydası

Mövzu: №8. Sənədlərin dövlət arxivində təşkili

Plan:

- 1 .Dövlət arxivlərində sənədlərin məcmusu
- 2.Sənədlərin tərkibi
- 3.Arxiv fondunun növləri

Mövzu: №9. Dövlət idarə arxivləri, onların vəzifə və funksiyaları

Plan:

- 1.Dövlət idarə arxivlərinin iş qaydası
- 2.Dövlət idarə arxivlərinin vəzifə prinsipləri
- 3.Dövlət idarə arxivlərinin funksiyaları

Mövzu: №10. Sənədlərin indeksləşdirilməsi qaydası

Plan:

- 1 .Sənədlərin indeksləşdirilməsinin mahiyyəti
- 2.Sənədlərin indeksləşdirilməsinin aparılması

Mövzu: №11. Sənədlərin qeydə alınmasında istifadə olunan qovluq formaları

Plan:

- 1.Qovluqların formalaşdırılması
- 2.İdarə arxivinə təhvil vermək üçün qovluqların hazırlanması
- 3.İşlərin nomenklaturası

Mövzu №12. İş dəftərlərinin uçot jurnalı

Plan:

- 1.İş dəftərlərinin uçot jurnalının forması
- 2.Xüsusi əhəmiyyətli işlərin nomenklaturası

Mövzu: №13. Sənədlərin arxivə vermək üçün , hazırlanma qaydası

Plan:

- 1.Sənədlərin arxivə daxil olmasının əsas qaydaları
- 2.Sənədlərin saxlanma vahidləri
- 3.Sənədlərin uçotunun əsas vahidləri

Mövzu: №14. İdarə arxivinin uçot sənədlərinin sistemi

Plan:

- 1.Sənədlərin uçotunun əsas vahidləri
- 2.Sənədlərin uçota alınmasına verilən tələblər
- 3.Uçota alınmalı sənədlərin siyahısı

Mövzu: №15. Sənəd fondlarının və kolleksiyalarının Milli Arxiv Fondu külliyyatına daxil edilməsi

Plan:

- 1.Sənəd kolleksiyalarının, sənədlərin Milli Arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi
- 2.Sənədlərin Milli Arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi
- 3.Tarixi-mədəni dəyəri olan arxiv sənədləri sənəd abidəsi kimi

Mövzu №16. Nadir və xüsusi qiymətli sənədlərin uçotu

Plan:

- 1 .Nadir sənədlərin uçotu
- 2.Qiymətli sənədlərin uçotu

Mövzu: №17. Məxfi və məxfilikdən çıxarılmış sənədlərin uçotu

Plan:

- 1 .Məxfi sənədlərin uçotu ,məxvi siyahılar
- 2.Sənədlərin məxfilikdən çıxarılması
- 3 .Məxfilikdən çıxarılmış sənədlər

Mövzu №18. Şəxsi mənşəli sənədlərin uçotunun xüsusiyyətləri

Plan:

- 1 .Şəxsi mənşəli sənədlərin uçotu
- 2.Uçota alınmış şəxsi mənşəli sənədlərin xüsusiyyətləri

Mövzu №19. Şəxsi heyət üzrə sənədlərin uçot xüsusiyyətləri

Plan:

- 1.Şəxsi heyət üzrə sənədlərin uçotu
- 2.Depozitar mühafizəyə qəbul edilmiş sənədlər

Mövzu №20. Tərtibatında və əlavələrində qiymətli metallar, daşlar olan işlərin uçotu

Plan:

- 1.Tərtibatında qiymətli metallar və daşlar olan işlərin mühafizəsi
- 2.Qiymətli metalların və daşlar olan sənədlərin arxivə təhvil verilməsi
- 3.Tərkibində qiymətli metallar,daşlar olan işlərin uçotu

Mövzu №21. Müvəqqəti, o cümlədən, depozitar mühafizəyə qəbul olunan sənədlərin uçotu

Plan:

- 1 ."D" mühafizəyə qəbulun uçot qaydası
- 2.Sənədlərin sahibi ilə bağlı bağlanan müqavilə

Mövzu: №22. Orijinal (əsl) hüququnda olan sürət sənədlərinin uçotunun aparılması

Plan:

- 1.Orijinal hüququnda olan surət sənədləri
- 2.Mikrofilmə köçürülmüş əsərlərin uçotu
- 3.Uçota alınan kolleksiyalar

Mövzu №23. İşlərin, vərəqlərin uçotu

Plan :

- 1 .Çap vasitəsilə neqativdən alınan şəkillərin, fotoalbomların uçotu
- 2.Digər audivizual sənədlərin uçot vahidlərinin tərkibində olan saxlanma vahidlərinin uçotu
- 3.Audivizual sənədlərin uçot vahidləri

Mövzu №24. Sığorta və istifadə fondlarının uçot xüsusiyyətləri və istifadə fondu

Plan:

- 1 .Sığorta surətlərinin uçotuna verilən ümumi tələblər
- 2.Sığorta surətlərinin daxil olma və çıxarılmasının uçotu
- 3.Sığorta surətinin mühafizəsi

Mövzu: №25. Kağız əsaslı sənədlərin istifadə fondunun uçot xüsusiyyətləri

Plan:

- 1 .Kağız əsaslı sənədlərin uçotu

2.Sığorta fondunun siyahısı

3.Kağız əsaslı sənədlərin çıxarılmış uçot vahidi

Mövzu №26. Audiovizual sənədlərin istifadə fondlarının uçot xüsusiyyətləri

Plan:

1.Audiovizual sənədlərin uçotu

2.Kino və foto sənədlərin uçota alınması

3.Kino və foto sənədlərin, metal disklərdə olan foto sənədlərin uçota alınması

Mövzu:№27. Arxivin elmi informasiya prosesində yaranan sənədlərin uçota alınması

Plan:

1.Sənədlərin surətinin uçot rekvizitləri

2.Müxtəlif üsullarla hazırlanmış surətlərin uçotu

3.Uçot- sorğu kartoçkası

Mövzu:№28. Muzey əşyalarının uçotu

Plan:

1.İşə əlavə olunmuş muzey əşyalarının uçotu

2.Mühafizə üçün qəbul olunmuş əşyaların uçotu

Mövzu №29. Arxivin kitabxana fondunun və sorğu-informasiya fondunun uçotu

Plan:

- 1.Kitabxana fondunun əsas uçot vahidi
- 2.Qəzetlərin əsas uçot vahidi
- 3.Kitabxana fondunun ümumi uçot vahidi
- 4.Kitabxana fondunun fərdi uçot vahidi

Mövzu №30. Sənədlərin sorğularının və vətəndaşların müraciətlərinin icrası

Plan:

- 1.İstifadə edilən sənədlərdə qeydlərin aparılması
- 2.Arxiv işi bölməsinin tematik məlumatı
- 3.Sorğu əsasında göndərilən işlərin arxivə təhvil verilməsi

Mövzu №1 Cari Arxiv haqqında məlumat

Plan:

- 1.Arxiv anlayışı**
- 2.Cari arxiv**
- 3.Sənədlərin arxivə verilməsi üçün hazırlanması**

20-ci əsrin əvvəllərinə qədər Azərbaycanın dövlət idarəçiliyinin əsas atributlarından və hər bir xalqın mənəvi sərvətini təşkil edən arxiv olmamışdır. Ölkəmizdə arxiv işinin əsası yalnız 1920-ci il dekabr ayının 6-da Azərbaycan İnqilab komitəsinin sədri Nəriman Nərimanov tərəfindən imzalanmış "vahid" dövlət arxiv fondunun yaradılması və Xalq Maarif Komissarlığının yanında mərkəzi dövlət arxiv fondunun yaradılması və Xalq Maarif

komissarlığı yanında dekretlə qoyulmuşdur. 1921-ci ildə yanvarda Bakıda fəalliyətə başlayan Azərbaycan SSRİ Mərkəzi Dövlət Arxivi Qafqazda ilk dövlət arxivi oldu. 1922-ci ilin avqustunda mərkəzi dövlət arxivinə rəhbərlik bilavasitə Azərbaycan SSR Mərkəzi İcraiyyə komitəsinin rəyasət heyətinə həvalə olunur ki, bu da arxiv orqanlarının nüfuzu və rolunun artmasına kömək edir. 20-ci illərdə yerlərdə olan arxiv təşkilatları yaradıldı.

1925-ci il dekabrın 13-də Naxçıvan Muxtar Respublikasında Mərkəzi arxiv 1928-ci ildən isə Azərbaycanın qəzalarında qəza arxiv birolarının yaradılmasına başlandı.

Lənkəranda 1930-cu il hətta Lənkəran Məhkəməsi sənədlərinin saxlandığı arxiv 1917-ci il yaradılmışdır. 1920-ci ildə yaradılmış mərkəzi arxivin bazasında Respublikamızda iki mərkəzi dövlət arxivi:

-Mərkəzi Dövlət Oktyabr inqilabı arxivi (kino foto şöbəsi ilə)

-Mərkəzi Dövlət Tarix Arxivi yaradılır. Azərbaycan Respublikasının Dövlət arxivi idaranin təlimatına əsasən müəyyən müddətdə arxiv idaraları təftiş edilir.

Cari arxivlərdə, Dövlət arxivlərində yoxlamanın aparılması üçün ilin əvvəlindən plan tartib edilir. Həmin plana əsasən arxiv işləri və arxivlərdə uçotun aparılmasını yaxşı bilən xüsusi komissiya təşkil edilir, yoxlamanın aparılması üçün yuxarı təşkilat tərəfindən əmr verilir. Yoxlama bir neçə şərtə əsasən aparılır.

1. Plan əsasında aparılan yoxlama.

2. Qəfildən aparılan yoxlama.

3. Yazılı və şifahi verilmiş məlumatlara əsasən aparılan yoxlama.

Yoxlamayı aparan zaman ilk dəfə arxivdə olan qeyd kitabları bir yerə toplanır, həmin kitabda arxiv sənədlərinin uçotunun düzgün aparılması, başqa qeydlər, registirin düzgün aparılması tam yoxlanılır, bundan sonra arxivlərdə olan bütün arxiv sənədləri qrup şəklində tam yoxlanılır. Hər hansı çatışmamazlıq meydana gəldikdə xüsusi komissiya tərəfindən akt tərtib edilir, aktda sənədin bütün xüsusiyyətləri aydın şəkildə göstərilir. Bundan sonra komissiyanın tərkibinə daxil olan bütün şəxslər həmin aktda imza edir. Müəyyən çatışmamazlıqlar sənəddə olduqda xüsusiyyətindən asılı olmayaraq yoxlama komissiyası həmin arxivi dövlət təhlükəsizlik orqanlarına təhvil verir.

Dövlət arxivlərinə və cari arxivlərə xalq baxışlarının keçirilməsinin əsas prinsipi ondan ibarətdir ki, arxivlərdə sənədlərin necə qorunub saxlanılmasını özləri müəyyən etsin. Eyni zamanda sənədin yenisi ilə təzələnməsi dezinfeksiyası köhnə sənədlərin tərtibi haqqında məlumat versinlər.

Cari arxivlərə nəzarət etmək üçün arxivlərə qəbul edilən sənədlər hərtərəfli yoxlanılır. Sonra cari arxivlərə qəbul edilir. Bunun üçün cari arxivlərə qəbul edilmiş ayı-ayrı sənədlər üçün aktlar tərtib edilir.

Həmin akta əsasən sənəd rəsmiyyətə düşür. Kargüzarlıqdan qurtarmış materialları şöbə üzrə idarənin arxivlərinə verilib verilməməsi idarə arxivlərində sənəd materiallarının düzgün yerləşdirilməsi və uçotu, sənəd materiallarının idarə arxivlərinə verilmə qaydası və onların vaxtında qaytarılması və qaytarılan

materialın vəziyyətdə qaytarıldığı yoxlanılır. Sənəd materiallarının rayon arxivlərinə vaxtında verilməsi yoxlama zamanı rayon arxivinin müdiri idarə arxivinə həmin işçinin sənəd materiallarının saxlanması tələblərini bilib-bilmədiyini və bu materialların seçilməsini keyfiyyətini müəyyən edir və arxiv işinə göstəriş təlimatının tətbiq edilməsi qaydasının həmin işçiyə izah edir.

Aparılmış yoxlama haqqında akt tərtib edilir, sənəd materiallarının tərkibinə və vəziyyətinə dair bütün yuxarıda göstərilən məsələlər, aşkara çıxarılmış nöqsanlar həmin aktda göstərilir və nöqsanların müəyyən müddət ərzində ləğv edilməsi haqqında təklif verilir. Akt iki nüsxədən ibarətdir. Aktın 1-ci nüsxəsi idarənin digərin isə idarə arxivinin yoxlanması işində saxlanılır.

Rayon arxivlərinin müdürü yoxlama təkliflərinin yerinə yetirilməsi üzərində müntəzəm surətdə nəzarət edərək, nöqsanların aktda göstərilmiş müddətdə düzəldilməsini yoxlayır. Arxivləri yoxlama zamanı sənəd materiallarının məhf edilməsi və ya qanunsuz olaraq ləğv edilməsi aşkara çıxarıldıqda rayon arxivlərinin müdiri xidmət sənədlərinin saxlanması qaydasını pozmaqda müqəssir olan sənəd materiallarının qanunsuz olaraq ləğv edilməsinə yol verilmir və ya xidmət vəzifəsində səhlənkarlıq göstərərək sənədlərin məhf olunmasına və ya xarab olmasına səbəb olmuş şəxsin və ya idarə rəhbərinin məsuliyyətə cəlb olunması haqqında yuxarı arxiv idarəsinə dərhal xəbər verilir. Metodiki rəhbərlik isə cari arxivləri lazım olan bütün təlimatlarla vaxtında təmin etməli təlimatların yerinə yetirilməsini vaxtaşırı yoxlamalıdır.

Mövzu №2. Sənədlərdən istifadə anlayışı və onun hüquqi əsasları

Plan:

1.Sənədlərdən istifadə qaydası

2.MAF-nın sənədlərdən istifadə edilməsinin əsas prinsipləri

3.Sənədlərin hüquqi əsasının formaları

Müasir işgüzar dünyanı böyük informasiya axını olmadan təsəvvür etmək mümkün deyildir. Bu məlumatlan çatdırılması sənədlər üzərində aparılır ki, bu da müxtəlif növlü sənədlərin hazırlanmasına gətirib çıxarır. İdarədə hər bir sənədin tərtib edilməsi, yenidən yazılması, oxunması, uçotu (qeydə alınması), çoxaldılması, mühafizəsi, axtarışı, daşdığı məlumatın yenidən işlənməsi, surətinin çıxardılması, məlumatların başqa yerə köçürülməsi, idarənin daxilində və xaricində çatdırılması, müxtəlif məlumatların alınması, verilməsi və s. üzrə böyük işlər aparılır. Sənədlərdən müxtəlif idarəetmə məqsədləri üçün istifadə edilməsinə baxmayaraq bu sözün mənasının əhəmiyyəti daha genişdir:

1. Sənəd hər hansı faktların sübutudur.

2. Sənəd tarixi mənbədir.

3. Sənəd idarəetmə qərarlarının qeydi və verilməsidir, bir sözlə desək, informasiya daşıyıcısıdır. Sənəd sözü (ərəb sözündən götürülüb) sübut, dəlil deməkdir, başqa sözlə, bir şeyi, faktı təsdiq, bir şeyə olan hüququ sübut edən rəsmi kağızdır. Elə

sənədlər vardır ki, onlar bir vəziyyətdə əhəmiyyətidirlər, digər vəziyyətdə isə əhəmiyyət daşıyırlar. Məsələn, adi şəxsə göndərilmiş əl vasitəsi ilə yazılmış məktub əhəmiyyətsiz olsa da, məhkəmə prosesində bundan sübut kimi istifadə edilə bilər. Sənədlərin idarəetmədə aşağıdakı əhəmiyyəti vardır.

1. Sənədlər dövlət əhəmiyyətlidir, yəni sənədlər ictimai münasibətləri, dövlət quruluşunu, dövlət institutlarının mahiyyətini, qarşılıqlı əlaqəsini möhkəmləndirir və münasibətləri əks etdirir. Dövlət orqanlarının vəzifəli şəxsləri sənədləri öyrənərək ölkənin daxili və xarici siyasətini işləyib hazırlayır və bilavasitə sənədlərlə iş prosesini icra edirlər.

2. Sənəd hüquq əhəmiyyətlidir, yəni sənədlərlə idarələrin, müəssisələrin, vətəndaşların hüquqları rəsmiləşdirilir və nizama salınır. Sənədlərdən istifadə edərkən dövlət müəssisələrinin məmurların vətəndaşların konstitusiya ilə təmin olunmuş hüquqlarını müdafiə edirlər.

3. Sənəd iqtisadi əhəmiyyətlidir, yəni sənədlər vasitəsi ilə dövlətin iqtisadi fəaliyyəti göstərilir. Sənəd təsərrüfat fəaliyyətinin sənədlərlə təşkili rolunu oynayır və bütün müəssisələrin iş proseslərini rəsmiləşdirir.

4. Sənəd tarixi əhəmiyyətlidir, yəni sənədlər vasitəsi ilə tarixi faktlar araşdırılır və tarixi məlumatlar saxlanılır.

Sənədlərdən istifadə - arxiv sənədlərinin yaxud onlarda məlumatların vətəndaşların, cəmiyyətin və dövlətin informasiyaya olan tələbatlarını ödəmək məqsədilə istifadə edilməsidir. Arxiv sənədlərindən istifadə qaydaları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına, “Milli arxiv fondu haqqında”

Azərbaycan Respublikası Qanununa, “İnformasiya əldə etmək” haqqında Azərbaycan Respublikası Qanununa, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarına, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarına uyğun olaraq, Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv idarəsi tərəfindən müəyyən edilir. Milli arxiv fondunun sənədlərindən istifadə edilməsinin əsas prinsipləri sənəddə olan məlumatların asan (sadə) və aşkarlıq şəraitində əldə edilməsindən, onun axtarışı, əldə edilməsi və istifadəsinin qanunvericilik əsasında aparılmasından ibarətdir. Arxiv işçiləri tərəfindən sənədlərdən şəxsi (qeyri-xidməti) məqsədlər üçün istifadə edilməsi ümumi əsaslarla, onların iş günündən kənar vaxtlarda aparılır. Sənədlərdən istifadə formaları Arxivdə sənədlərdən istifadə formaları aşağıdakılardır:

- istifadəçilərin (dövlət hakimiyyətinin, yerli özünüidarəetmə orqanlarının, dövlət, qeyri-dövlət və ictimai təşkilatların, birliklərin və vətəndaşların) sorğularına uyğun olaraq, habelə arxivin öz təşəbbüsü ilə onların müvafiq məlumatlarla təmin edilməsi;
- sənədlərin oxu zalında tədqiqat məqsədilə istifadəçilərə verilməsi;
- sənədlərin sərgilərdə nümayiş etdirilməsi;
- sənədlərin kütləvi informasiya vasitələrində istifadə edilməsi;
- sənədlərdən istifadə etməklə tədbirlərin keçirilməsi (ictimaiyyətlə görüşlər, arxivlərə ekskursiyaların təşkili, prezentasiyalar (təqdimatlar), “açıq qapı günü”, mühazirələr,

məruzələr, şifahi jurnallar, oxucu konfransları, şagird və tələbələr üçün dərslər və s.);

- sənədlərin müvəqqəti istifadə üçün verilməsi; - sənədlərin müxtəlif üsullarla nəşri.

Mövzu №3. Sənədlərin qeydiyyatının təşkili

Plan:

1.Sənədlərin qeydiyyatının qaydası

2.Qeydiyyat vərəqəsinin tərtibi

İdarə, müəssisə və təşkilatlara daxil olan bütün sənədlər və məktublar qeydiyyatdan keçirilməlidir. Qeydiyyat formasında sənədlər haqqında lazımi qeydlərin növbə ilə tarix və indeksinin qoyulmasına, idarəyə daxil olma və ya onun hazırlanma faktlarının qeydə alınmasına sənədlərin qeydiyyatı deyilir. Qeydiyyatın başlıca məqsədi sənədlərin uçotunun, nəzarətinin və axtarışının tez təmin olunmasıdır. Sənədlər:

- Qeydiyyatdan keçən sənədlərə;
- Qeydiyyatdan keçməyən sənədlərə bölünür.

Quruluş bölmələrində bu iş üçün ayrılmış işçi mərkəzləşdirilmiş qaydada bunu həyata keçirir. Dəftərxana işçisi zərfi və banderollan açır, əlavə olmuş siyahılara uyğunluğunu yoxlayır və sonra sənədin birinci səhifəsinə şamp vurur, həmin şamp ilə sənədlərin idarəyə daxil olduğu tarix göstərilir. İdarə işçisinin adı üzərində “şəxsən” qeydi yazılan zərf açılmadan təyinat üzrə

verilir. Zərf açıldıqda göndərmə məktublarında göstərilən hər hansı bir sənədin çatışmadığı və ya göndərmə məktubuna əlavə olunmadığı aşkar edildikdə bu barədə dərhal idarə müdirinə məlumat verilir. Çatışmayan sənədlər haqqında məktubu göndərən idarəyə xəbər verilir.

Quruluş bölmələrində sənədlərin qeydə alınması üçün göstərilmiş formadan müstəqil istifadə etmək olar. Bu zaman sənədlər şöbələrdə bir-birlərinə verilən vaxt tətbiq olunur. Yuxarı təşkilatlardan daxil olan və ya onların ünvanına göndərilən sənədlər (qərarlar, sərəncamlar, protokollar, məlumat vərəqələri və s.), habelə vətəndaşların təklif, ərizə və şikayətləri məcburi qaydada qeydə alınmalıdır. Daxil, xaric olunan və daxili sənədin indeksi, bir qayda olaraq, işin nomenklatura üzrə indeksindən və sənədin qeydə alınmasının sıra nömrəsindən ibarətdir. Sərəncam sənədlərinə və protokollara müstəqil olaraq hər sənəd növü daxilində verilən qeyd nömrələri onların indeksləridir. Vətəndaşların təklif, ərizə və şikayətlərinin indeksi sənəd müəllifinin soyadının ilk hərfi ilə tamamlana bilər. Sənəd dövriyyəsinin həcmi ildə 1000 sənədə qədər olan idarələrdə daxil və xaric olan sənədlərin və daxili sənədlərin qeyd jurnalında qeydə alınması məsləhət görülür. Daxili sənədlərin qeydə alınması aşağıdakı qaydada jurnal üzərində uçota alınır. İdarələrdə elə sənədlər olur ki, onların qeydə alınmasına ehtiyac olmur. Bir qayda olaraq,

qeydə alınmalı olmayan sənədlərin idarələrdə siyahısı olmalıdır.

Adətən aşağıdakı sənədlər kargüzarlıqda qeydə alınmırlar:

1. Məktubların məlumat üçün göndərilmiş surətləri;

2. Ezamiyyətə və məzuniyyətə icazə haqqında teleqramlar və məktublar;
3. İclaslar, müşavirələr, gündəliklər haqqında xəbərlər;
4. Cədvəllər, tapşırıqlar, sifarişlər;
5. Məlumat üçün göndərilmiş xəbər və informasiyalar;
6. Tədris planları, proqramları, surətləri;
7. Reklam bildirişləri, plakatlar, müşavirələrin, konfransların proqramları və s.;
8. Preyskurantlar, surətlər;
9. Materialların məsrəf normaları;
10. Təbrik məktubları və dəvətnamələr;
11. Mühasibat sənədləri;
12. Çap məhsulları (kitablar, jurnallar, bülletenlər);
13. Mövzular üzrə elmi hesabatlar;
14. Aylıq, rüblük, yarımrüblük hesabatlar;
15. Statistik hesabat formaları

Hər bir sənəd təşkilatda ancaq bir dəfə qeydə alınır. Daxil olan sənədlər onların təşkilata daxil olduğu gün, göndərilən və daxili sənədlər isə, onların imzalandığı və ya təsdiq edildiyi gün qeydə alınır.

Mövzu №4. Sənədlərin icrası üzərində nəzarətin təşkili formaları

Plan:

1.Sənədlərin icrası üzərində nəzarətin formaları

2.Xüsusi nəzarətə götürülən sənədlər

3.Sənədlərin icrasına nəzarətin aparılması

Azərbaycan dövlətinin inkişafı tarixindən indiyə qədər kargüzarlığın sənədli hissəsinin təşkilinə, onların icrasının yoxlanılmasına xüsusi diqqət olmuşdur. İcra intizamının səviyyəsini qaldırmaq üçün normativ aktlarda bunlar göstərilir;

- Qəbul olunan qərarların hazırlanması keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması;
- Təkrar əmrlərin, qərarların və digər eyni məsələlər üzrə verilən normativ aktların qarşısının alınması;
- Xidməti sənədlərin hazırlanması və rəsmiləşdirilməsi mədəniyyətinin artırılması;
- Lazımsız yazışmalara qarşısının alınması.

Sənədlərdə olan bütün təklif, tapşırmaq və məsələlərin icrasına daim nəzarət edilməlidir. Daxil və xaric olan, habelə ən mühüm daxili sənədlərin icrası nəzarətə götürülməlidir. Ümumilikdə qeydiyyatdan keçmiş bütün sənədlər nəzarətə götürülməlidir. Sənədlərin və onlarda olan tapşırıqların icrasına nəzarəti idarələrin qumluş bölmələrinin rəhbərləri və onların vəkil etdiyi şəxslər həyata keçirirlər. Sənədlərin icrasına bilavasitə nəzarət edilməsi kargüzarlıq heyətinə və həmin heyətdə xüsusi olaraq yaradılan nəzarət xidmətçilərinə tapşırılır. Quruluş bölmələrində

dənədlərin icrasına nəzarəti katib, dəftərxana müdiri və ya kargüzarlıq üçün məsul şəxs həyata keçirir. Sənədlərdə olan təkliflərin, tapşırıqların və məsələlərin icrasına daim nəzarət edilməlidir. Belə nəzarətin məqsədi sənədlərin vaxtında və keyfiyyətli icrasına nail olmaqdır. Sənədlərin və onlarda olan tapşırıqların icrasına nəzarəti təşkilatların, struktur bölmələrinin rəhbərləri həyata keçirirlər. Sənədlərin icrasına bilavasitə nəzarət edilməsi kargüzarlıq xidmətinə və təşkilatda xüsusi olaraq yaradılan nəzarət xidmətinə tapşırılır. Struktur bölmələrində sənədlərin icrasına nəzarəti struktur bölmələrinin kargüzarlıq üçün məsul olan əməkdaşları həyata keçirirlər. Aşağıdakı sənədlər xüsusi nəzarətə götürülür:

- 1) Bilavasitə qanunvericilik aktlarının icrası ilə əlaqədar sənədlər;
- 2) Dövlət hakimiyyəti orqanlarının və ya yuxarı təşkilatların icra müddəti göstərilən tapşırıqların nəzərdə tutulan sənədlər;
- 3) Təşkilatların özlərinin icra müddəti göstərilən tapşırıqlarını nəzərdə tutan sənədlər.

Təşkilat rəhbərliyinin göstərişi ilə icrasının nəticəsinin məmzə edilməsi nəzərdə tutulan digər sənədlər də nəzarətə götürülə bilər. Sənədlərin ümumi icra müddəti qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq təşkilatın özü tərəfindən müəyyən edilir. Konkret hallarda hər hansı ayrıca sənədin icrası ilə əlaqədar təşkilatın rəhbərliyi və ya yuxarı təşkilat tərəfindən xüsusi icra müddəti müəyyən edilə bilər. Sənəddə cavab alınması üçün müddət göstərilmişdirsə, həmin müddətə, bir qayda olaraq, riayət edilməlidir. Sənədin icra müddəti onun təşkilata daxil olduğu vaxtdan hesablanır. Sənədin icra müddəti

icraçının (icraçılann) yazılı xahişi ilə təşkilat rəhbəri tərəfindən qanunvericiliyin tələbləri pozulmamaqla uzadıla bilər. Sənədlərin icrasına nəzarət, nəzarət vərəqələrində qeydlər edilməklə aparılır.

Mövzu: №5. Daimi, uzunmüddətli və qısamüddətli saxlanılan sənədlər

Plan:

1 .Daimi,uzunmüddətli saxlanılan sənədlər

2.Qısamüddətli saxlanılan sənədlər

3.Sənədlərin arxivə verilməsi üçün saxlanılması qaydası

İdarələrdə daimi, uzun müddətli sənədlər saxlanılır və şəxsi heyət üzrə işlərin siyahılara hazırlanır. Həmçinin saxlama maddələri başa çatmış işləri məhv etmək üçün ayrılması haqqında akt tərtib olunur. İdarə arxivlərində sənədlərin və tərkibindən asılı olmayaraq idarəçilik , elmi – tarixi , elektron və şəxsi heyət üzrə sənədlərə ayrı-ayrılıqda siyahılar tərtib edilir. Siyahıda işlər əsasən struktur bölmə və ya funksional sahə prinsioi üzrə xronoliji ardıcılıqla yerləşdirilir. Hər bir iş siyahısında müstəqil nömrə ilə qeydə alınır. Eyni növ işlər siyahıya daxil edildikdə isə müvəqqəti sütunda həmin iş ifadəsi və konkret həmin işə aid əlamət qeydə alınır. Arxiv Azərbaycan Respublikası MAF-nun dövlətə məxsus hissəsinin sənədlərin,

onların yarandığı və saxlanıldığı arxivlərdən yaxud təşkilatlardan aşağıdakı son müddətlər başa çatdıqdan sonra qəbul edilir:

-Respublika dövlət hakimiyyət orqanlarının sənədləri üçün — 15 il;

-rayon və şəhər hakimiyyət orqanlarının sənədləri üçün — 5 il;

-yerli özünüidarəetmə orqanlarının sənədləri üçün — 5 il;

-elmi-texniki sənədlər üçün — 15 ildən artıq olmamaq şərti ilə , praktiki əhəmiyyətini saxladığı müddətə;

-kino, foto, fono sənədlər və videoyazılar üçün — 3 il;

-vətəndaşlıq vəziyyəti aktları, notarial fəaliyyət, məhkəmə işləri və şəxsi heyət üzrə sənədlər üçün — 75 il;

Zəruri hallarda bu müddətlər Azərbaycan Respublikası MAF—u tərəfindən dəyişdirilə bilər. Sənədlərin vaxtından qəbulu onların itməsi, məhvi üçün təhlükə yarandığından yaxud ləğv edildikdə varis yuxarı təşkilat olmaqdıqda həyata keçirilə bilər. Daimi saxlanılan sənədlərin siyahıları və akt Dövlət arxivinin EYK-da təsdiq edilir. Şəxsi heyət üzrə sənədlərin siyahıları idarənin rəhbəri tərəfindən təsdiq edilir və aktla rəsmiləşdirilir. Akt təsdiq olunduqdan sonra sənədlər məhv edilir. Saxlanılmalı olmayan sənədləri məhv etmək üçün ayrılmasə haqqında aktda daxil edilmiş işlər Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2000-ci il 6mart tarixli 32 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş “Arxivlərin , Arxiv Fondlarının və sənəd kolleksiyalarının MAF-nun tərkibinə daxil edilməsi və bu tərkibdən çıxarılması və ya məhv edilməsi” 11-ci Qeyri Dövlət

Arxiv Fondunun mühafizəsi üzrə qaydalarının 8-ci bəndlərinə uyğun olaraq müvafiq arxiv xidməti təşkilatı tərəfindən akt təsdiq edildikdən sonra təhvil verilir.

Mövzu: №6. Tikilmiş sənədlərin saxlanma qaydası və müddəti

Plan:

1. Tikilmiş sənədlərin saxlanma qaydası

2. Tikilmiş sənədlərin saxlanma müddəti

Sənədlərin qeydə alınmasını, tikilməsini və təsnifatlar üzrə yerləşdirilməsini məhkəmənin kargüzarlıq xidməti və struktur bölmələrinin kargüzarlıq üçün məsul olan əməkdaşları həyata keçirirlər. Bir tipli tikilmiş sənəd forması bilavasitə məhkəmənin vəzifəsinin həyata keçirilməsi üçün zəruri olmayan sənədlərin qeydə alınması tələb olunmur. Belə sənədlərin məhkəmənin müvafiq bölmələrində qeydə alınır. Ümumi işlər üçün kargüzarlıq xidməti tərəfindən zərf və banderollar açılır, tikilmiş və əlavə olunmuş vərəqlərin siyahıya uyunluğu yoxlanılır və sonra iş qovluğunun birinci səhifənin aşağı sağ küncündə ştampt vurulur. Tikilmiş sənədlərin saxlanması müvafiq olaraq icra olunmuş sənədlərin və vərəqlərin saxlanması müəyyən olunmuş müddətə qədər saxlanılır. Topoqrafik göstərici kartoçkaların, əlavələrin və çıxarılmış əvəzedici nüsxələrin işə tikilməsi, yalnız formulyar nümunələrə uyğun formalaşdırılmış qovluqlarda, işin üst qalığından sonra yuxarı sağ küncündən tikilir. Müstəsna hallarda titul vərəqinə də əlavə şəkildə

tikilməsidə mümkündür. Tikilmiş sənədlərin hazırlanması üçün ümumi tələblər:

- Yuxarı təşkilatların konkret tapşırıqları;
- Təşkilat tərəfindən onun üzərinə düşən vəzifələrin icra edilməsi üçün səlahiyyəti daxilində cari təşkilati-sərəncamverici və ya inzibati- təsərrüfat fəaliyyətinin həyata keçirilməsi;
- Təşkilatların aparatların işini hüquqi baxımdan tənzimləmək zəruriyyətinin yaranması, və əlavələrin bir başa işə tikilməsi.

Sənədlərin tikilməsi üçün hazırlanmış “işlətmək üçün kağız formatı “-9327-60 dövlətlərarası standart üzrə A4(210x297mm) formatlı blank və kağızlardan istifadə edilir, Sənəd dövriyyəsi böyük olan təşkilatlarda ayrı-ayrı sənəd növləri üçün blanklar tətbiq edilir, və onların üzərində mətb üsulu ilə işə əlavə tikilmiş vərəqə, yaxud tikilmiş nüsxələrin üzərində sənəd növünün adı (protokol, qərar əmr və.s) əlavə olunaraq yazılır. İki və ya daha artıq təşkilat adından hazırlanan üst qabığı olmayan sənədlər blanksız tərtib olunaraq işə əlavə forma və göstərici vərəqə kimi tikilir. Belə göstərici vərəqlər sənədin tip növündən asılı olaraq sənədin arxasına %3D yapışdırılaraq tikilir. Sənədin bir nüsxəsi matika üsulu ilə məhkəmənin blankına deyil, adi vərəqdə hazırlanarsa belə hallarda blankın rekvizitləri daxil edilməklə, sənədlərin mətni tam şəkildə köçürülür surətlərin və əlavələrin yuxarı sağ küncündə “Surət” və ya “əlavə” sözləri qeyd olunaraq işə tikilir. Tikilmiş surətin və ya əlavələrin təsdiq edilməsi üçün sənədin imza və rekvizitindən aşağıda sol sahədə düzülür. Tikilmiş təsdiq edici söz əlavə olunur. Göstərici və möhür vurulur. Tikilib düzəldilmiş və ya əlavə edilmiş sözlər

surəti təsdiq edən şəxs tərəfindən imza və möhürlə təsdiq edilməlidir. Sənədlər bir neçə dəfə tikilmiş vərəqlərdən, əlavələrdən ibarətdirsə, onların surətinin hər bir səhifəsi imzalanmalı və möhürlə təsdiq olunmalıdır. Əgər tikilmiş əlavələrin hər hansısa imza aşkar olunmazsa bu barədə akt tərtib olunur və ya müvafiq kitaba qeydiyyatı aparılır. İşə tikilmiş əlavə vərəqlərin göstərici topoqrafik kartoçkaların qeydə alınması. Onun üzərinə qeydiyyat nömrəsinin qoyulması və qeydiyyat vərəqəsi həmin tikilmiş vərəq haqqında zəruri məlumatların göstərilməsidir. Hər belə sənəd məhkəmədə yalnız bir dəfə qeydə alınır. Ölkəmizdə çoxlu sayda kollegial orqanlar və xüsusi müəssisələri fəaliyyət göstərir. Bunların idarəetmə fəaliyyətinin sənədləşdirilməsinə xüsusi diqqət yetirilir. Sənədlərin tərtibi və rəsmiləşdirilməsindən ibarətdir. Bunun üçündə idarəetmə sahəsində sənədlərin rəsmiləşdirilməsi, hazırlanma qaydası iş jurnallarına və əlavələrə tikilməsi, sənədlərlə işləmə və ümumilikdə kargüzarlıq prosesi hüquqi cəhətdən tənzimlənməsidir. Məhz buna görə də müəssisə və təşkilatlarda kargüzarlığın aparılması qaydaları qanunlara, qarırlara, dövlət standartlarına, kargüzarlığa dair təlimatlara və digər normativ hüquqi aktlara cavab verməlidir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2003 il 27 sentyabr tarixli 935 Nöli fərmanı ilə təsdiq edilmişdir. Dövlət hakimiyyəti orqanlarında, idarə, təşkilat və müəssisələrində kargüzarlığın aparılmasına dair “Təlimata əsasən dövlət hakimiyyət orqanları, müəssisə və təşkilatlarda kargüzarlığın aparılması işini tənzimləyir. Təlimata əsasən kargüzarlıq təşkilatın öz vəzifəsini həyata keçirilməsi və sənədlərlə işin təşkili üzrə fəaliyyətidir. İşlərə əlavə olunmuş yaxud tikilmiş sənədlərdə rekvizitlərin tarkibi və yerləşdirilməsi

sxemi sənədlərin tartibatı üzrə kargüzarlıq qaydaları ilə kağız sənədlər üçün xüsusən müəyyənləşdirilmiş tələblərə və şərtlərə uyğun olmalıdır.

Mövzu: №7. Dövlət arxivi haqqında məlumat
Plan:

1.Azərbaycanda arxiv işi

2.Dövlət arxivinin əhəmiyyəti və mahiyyəti

3.Dövlət arxivlərinin hazırkı iş qaydası

Arxivin əsası Azərbaycan SSR Xalq Maarif Komissarlığı yanında Mərkəzi Dövlət Arxivinin yaradılması haqqında Azərbaycan İnqilab Komitəsinin 1920-ci il 6 dekabr tarixli dekreti ilə qoyulmuşdur. Azərbaycan Respublikasının dövlət arxivləri tarixən təşəkkül tapmış və daima genişləndirilən, xalqın maddi və mənəvi həyatını özündə əks etdirən arxiv sənədlərinin məcmusu olmaqla, Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun əsas saxlayıcısı və sərəncamvericisidir. Dövlət arxivləri – Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsinin sistemindəki təşkilatların əsas hissəsi olub, ixtisaslaşdırılmış dövlət idarəsidir. Onlar Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun dövlətə məxsus hissəsini daimi saxlamaq məqsədilə dövlət təşkilatlarının və fiziki şəxslərin sənədləri ilə komplektləşdirilir, uçotunu həyata keçirir, mühafizəsini təmin

edir, arxiv sənədləri üçün elmi-məlumat aparatını və informasiya texnologiyalarını yaradır və inkişaf etdirir; arxiv sənədlərindən istifadə üçün hüquqi və fiziki şəxslərə şərait yaradır, dövlət hakimiyyəti orqanlarına, vətəndaşlara informasiya xidmətini, Azərbaycan dövlətçiliyinin möhkəmləndirilməsi naminə retrospektiv sənəd informasiyasından istifadə olunmasını həyata keçirir. Dövlət arxivləri arxiv sənədlərinin formalaşdırılması, mühafizəsi və istifadəsini təşkil etməklə yanaşı, həm də arxiv informasiyasının toplanması, işlənilib qaydaya salınması, artırılması, saxlanması, axtarılması və yazılmasında iştirak edirlər. Dövlət arxivləri özlüyündə xüsusi informasiya sistemini təşkil edir və informasiya sisteminin subyekti kimi çıxış edir. Belə halda dövlət arxivlərinin sənədləri və informasiya texnologiyaları fiziki və hüquqi şəxslərlə dövlətin münasibətlər obyektidir, mülkiyyət hüququnun, müəlliflik və digər hüquqların obyektidir və qanunla qorunur. Dövlət arxivləri ümummilli tarixi-mənəvi sərvət olan Milli arxiv fondunun daimi (həmişəlik) saxlanmasını və istifadəsini təmin etməklə, Azərbaycan dövlətçiliyinin inkişafına, vətəndaş cəmiyyətinin yaranmasına, hüquqi dövlətin möhkəmlənməsinə, demokratik cəmiyyətin formalaşmasına öz töhfələrini verirlər. Dövlət arxivləri öz fəaliyyətlərində Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyini əldə rəhbər tuturlar. Dövlət arxivlərinin fəaliyyətini müəyyən edən əsas normativ-metodiki sənəd – Azərbaycan Respublikası dövlət arxivlərinin əsas iş qaydalarıdır. Azərbaycan Respublikasının dövlət arxivləri 1983-cü ildə təsdiq olunmuş SSRI dövlət arxivlərinin əsas iş qaydalarını əldə rəhbər tutur.

“Azərbaycan SSR arxiv idarəsi haqqında Əsasnamə”yə uyğun olaraq 1930-cu il aprelin 19-da həmin arxivin tarix-inqilab şöbəsi ləğv edilmiş və onun əsasında Oktyabr inqilabı

arxivi yaradılmış, 1938-ci ildən arxiv Oktyabr inqilabı və sosializm quruculuğu Mərkəzi Dövlət Arxivi adlandırılmışdır. 1992-ci ildən Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Dövlət Ən Yeni Tarix Arxivi, 1994-cü ildən isə Azərbaycan Respublikası Dövlət Arxivi adlanır.

Arxivin ilk fondları Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti hökumətinin və Bakı kommunasının fəaliyyətini əks etdirən sənədlərdən ibarətdir. Arxivdə geologiya, neft və qaz kəşfiyyatına dair xeyli sənəd var. Arxivdə xeyli miqdarda şəxsi mənşəli fondlar da vardır. Bunlar Sovet İttifaqı qəhrəmanları M.Bağirovun, A.Vəzirovun, H.Hüseynovun, A.Quliyevin, M.Quliyevin, S.Kazımovun, X.Məmmədovun, Ə.Piriyevin; əmək qəhrəmanları Q.Əmirovun, F.Ağayevin, İ.Hüseynovun, U.Cavadovun, S.Qaziyevanın, S.Nağıyevin, A.Novruzovun, Azərbaycanın ilk təyyarəçi qadınları L.Məmmədbəyovanın, S.Nuriyevanın, Z.Seyidməmmədovanın və başqalarının şəxsi fondlarıdır. Dövlət Arxivində Azərbaycan tarixini öyrənmək üçün mənbə olan çox qiymətli sənədlər cəmlənmişdir. Azərbaycan Dövlət Arxivi hal-hazırda yeni, müasir qiymətli sənədlərin komplektləşdirilməsi işini səylə davam etdirir və müstəqil Azərbaycan Respublikasının tarixinə aid sənədlərlə daha da zənginləşir. Dövlət arxivlərinin hazırki Əsas iş gaydaları son on beş ildə qazanılmış iş təcrübəsi, o cümlədən müasir texniki vasitələrin, informasiya texnologiyalarının tətbiqi, arxiv işi sahəsində beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla, əvvəllər qüvvədə olmuş normativ-metodik sənədlərin yenidən işlənməsi nəticəsində hazırlanmışdır. Eyni zamanda qarşıya məqsəd qoyulmuşdur ki, arxivşünaslıq və arxiv işi sahəsində illərlə yaranmış əsas ənənələr və nəzəri müddəalar yeni Qaydalarda

saxlanılsın. Hazırkı Qaydaların tətbiqi dövlət arxivlərinin indiyədək gördükləri işləri yenidən etməyə, o cümlədən fondlaşdırma, uçot, arxiv sənədləri və fondlarının ekspertizası, təsviri sahəsində təkrar iş aparmağa səbəb olmayacaq. Eyni zamanda Qaydalar ölkəmizdə arxiv işi sahəsində qazanılmış təcrübəni ümumiləşdirərək, əsaslandırılmış qayda və normaları bütün dövlət arxivləri üçün məqbul olan vahid şəkilə salaraq, müasir reallıqlara uyğun Azərbaycan Respublikasında arxiv işinin təşkilinin vəhdətini təmin edəcəklər. Hazırkı Qaydaların əvvəllərdən əsas fərqləri aşağıdakılardan ibarətdir: Qaydalarda dövlət arxivlərinin fəaliyyətinin müasir hüquqi bazası açıqlanmış, arxiv sənədlərinin təşkili prosesinə və onlarla aparılan işə təsir edən müxtəlif mülkiyyət formalarının mövcudluğu nəzərə alınmışdır.

Mövzu: №8. Sənədlərin dövlət arxivində təşkili

Plan:

1 .Dövlət arxivlərində sənədlərin məcmusu

2.Sənədlərin tərkibi

3.Arxiv fondunun növləri

İdarənin fəaliyyəti nəticəsində yaranan sənədlərin məcmusu onun sənəd fondunu təşkil edir. İdarənin sənəd fondu

Azərbaycan Respublikasının kargüzarlıq və arxiv işi sahəsində qüvvədə olan normativ-hüquqi aktlarına, sənədlərin saxlanma müddətləri göstərilməklə nümunəvi və sahə siyahılarına, işlərin nomenklatur-siyahısına uyğun sənədlərin sistemləşdirilməsi və işlərin formalaşdırılması əsasında yaradılır. İdarənin sənəd fondunun Milli arxiv fondunun tərkibinə daxil edilən elmi, tarixi, hüquqi, mədəni, iqtisadi və əməli əhəmiyyətə malik olan (həmçinin şəxsi heyətə aid və uzun müddət (10 ildən artıq) saxlanılan sənədlər də daxil olmaqla) hissəsi onun arxiv fondunu təşkil edir və “Milli arxiv fondu haqqında” qanunla müəyyən olunmuş müddətlərdə idarənin arxivində saxlanılır.

Müvəqqəti saxlanma müddətli (10 ildən az) sənədlər saxlanma müddətləri başa çatanadək idarənin struktur bölmələrində saxlanılır və bu Təlimatın 8.10-cu- 8.14-cü bəndlərində müəyyən olunmuş qaydalara uyğun məhv edilmək üçün ayrılır.

Arxiv fondunun aşağıdakı növləri vardır:

-idarənin arxiv fondu – bir idarənin arxiv fondu sənədlərinin məcmusu olaraq təşkil olunur;

-birləşmiş arxiv fondu – iki və daha artıq idarəyə məxsus, məntiqi və tarixi cəhətdən bir-biri ilə bağlı olan arxiv fondu sənədlərinin məcmusundan təşkil edilir;

- arxiv kolleksiyası – bir neçə əlamət üzrə (mövzu, müəllif, növ) birləşdirilmiş müxtəlif mənşəli sənədlərin məcmusundan təşkil edilir;

-şəxsi mənşəli arxiv fondu – bir şəxsin, ailənin, nəslin həyat və fəaliyyəti nəticəsində yaranan, hər hansı təşkilatın fəaliyyətində istifadə olunmayan sənədlərin məcmusundan təşkil edilir.

İdarənin arxiv fonduna fondtəşkiledən təşkilatın rəsmi adı və müvafiq arxivin fondlarının siyahısı üzrə nömrə verilir. Sənədlər idarənin arxiv fonduna onların fond mənsubiyyətini müəyyənləşdirməklə daxil edilir. Arxiv sənədinin fond mənsubiyyəti onun ünvanı, qeydiyyat şampı, dərkənarı, məzmunu və digər əlamətlər əsasında müəyyən edilir və aşağıdakı tələblər nəzərə alınır:

-sənədlər daxil olduğu idarənin arxiv fonduna aid edilir;

-göndərilən sənədlərin surətləri həmin sənədi hazırlayan idarənin arxiv fonduna aid edilir;

-daxili dövriyyədə olan sənədlər onları hazırlayan idarənin arxiv fonduna aid edilir;

-ardıcıl olaraq iki idarədə kargüzarlığı aparılmış iş, kargüzarlığı başa çatdırılmış idarənin arxiv fonduna aid edilir. İdarə ləğv edildikdə kargüzarlığı başa çatmış işlər ləğv edilmiş idarənin arxiv fonduna, kargüzarlığı davam edən işlər isə varis təşkilatın arxiv fonduna daxil edilir. İdarənin arxiv sənədlərindən aşağıdakı hallarda vahid arxiv fondu yaradılır:

-yenidən təşkil olunmuş, lakin əvvəlki və sonrakı fəaliyyətində, funksiyasında əsaslı dəyişiklik baş verməyən idarənin sənədlərindən;

- fəaliyyət dairəsi dəyişdirilmiş, lakin tabeliyində, strukturunda, ştatlarında dəyişiklik baş verməyən idarənin sənədlərindən;

- dövlət mülkiyyətindən qeyri-dövlət mülkiyyəti formasına keçmiş, lakin nizamnamə kapitalında dövlətin payı üstünlük təşkil edən idarənin sənədlərindən;
- qarışıq mülkiyyət formasına malik olub, nizamnamə kapitalında dövlətin payı çox olan idarələrin sənədlərindən.

Arxiv fondunun təşkili zamanı aşağıdakı şərtlər nəzərə alınır:

- Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasına əsasən yaradılan dövlət hakimiyyəti orqanlarının sənədlərindən yeni arxiv fondu yaradılır;
- Azərbaycan Respublikasının icra hakimiyyəti, prokurorluq, məhkəmə və yerli özünüidarəetmə orqanlarının sənədlərindən müstəqil arxiv fondu yaradılır;
- Azərbaycan SSR-nin və Azərbaycan Respublikasının dövlət orqanlarının sənədlərindən ayrı-ayrı arxiv fondları yaradılır və onların xronoloji sərhədləri müvafiq dövlət orqanının yaradılması, ləğvi, birləşdirilməsi, yenidən qurulması barədə verilmiş qanunvericilik aktı ilə müəyyən edilir;
- ləğv edilmiş dövlət orqanının bazasında yaradılmış yeni dövlət qurumunun sənədlərindən yeni arxiv fondu yaradılır;
- idarənin tabeliyi, fəaliyyət dairəsi, vəzifə və funksiyaları əsaslı surətdə dəyişdirməklə hüquqlarının genişləndirilməsi və ya məhdudlaşdırılması hallarında yeni arxiv fondu yaradılır. İdarədə fəaliyyət göstərən, lakin müstəqil ictimai qurum kimi qeydiyyatda alınmış təşkilatın (həmkarlar, idman) arxiv sənədlərindən müstəqil arxiv fondu yaradılır. Daimi dövlət mühafizəsinə təhvil veriləndə bu cür fondlardan birləşmiş arxiv fondu yaradıla bilər.

Birləşmiş arxiv fondu tabeliyinə və fəaliyyət eyniliyinə malik idarələrin arxiv sənədlərindən, həmçinin hüquqi varis qaydasında ardıcıl olaraq bir-birini əvəz etmiş idarələrin arxiv fondlarından yaradılır. Arxiv fondları birləşdirildikdə işlərin və siyahıların yenidən sistemləşdirilməsi və şifrələnməsi aparılır. Birləşdirilmiş arxiv fonduna onun tərkibinə daxil edilmiş fondların ümumi adı verilir. Sahibi tərəfindən saxlanılmaq üçün idarə arxivinə təhvil verilmiş şəxsi sənədlərdən şəxsi mənşəli arxiv fondu yaradılır. Şəxsi mənşəli sənədlərdən təşkil olunan arxiv fonduna sənədlərdə ictimai və yaradıcılıq fəaliyyəti barədə geniş məlumat verilmiş şəxsin adı verilir. Qohumluq, peşə, yaradıcılıq əlaqələrinə görə bir-birinə bağlı iki və daha artıq şəxsin arxiv sənədlərindən birləşmiş arxiv fondu yaradıla bilər.

Dağınıq halda arxivə qəbul edilmiş sənədlərin düzgün uçotunu aparmaq və onlardan səmərəli istifadə etmək məqsədilə arxiv kolleksiyası yaradılır. Arxiv fondlarının xronoloji sərhədləri fondtəşkiledən idarənin yaradılması və ləğv edilməsi tarixləri ilə, birləşmiş arxiv fondunun onun tərkibində olan ilk yaradılmış və sonuncu ləğv edilmiş idarənin tarixi ilə, şəxsi mənşəli arxiv fondunun sahibinin doğum və ölüm tarixləri və arxiv kolleksiyasında isə kolleksiyaya daxil edilmiş sənədlərin ilk və son tarixləri ilə müəyyən edilir. Arxiv fondu daxilində sənədlər sistemləşdirilmiş qaydada saxlanılır. Sənədlərin arxiv fondu daxilində sistemləşdirilmiş uçot vahidi hər hansı məsələyə aid sənəd və yaxud mənaca bağlı sənədlərin məcmusu olan işdir.

Mövzu: №9. Dövlət idarə arxivləri, onların vəzifə və funksiyaları

Plan:

1.Dövlət idarə arxivlərinin iş qaydası

2.Dövlət idarə arxivlərinin vəzifə prinsipləri

3.Dövlət idarə arxivlərinin funksiyaları

İdarə öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Azərbaycan Respublikasının qanunlarını, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını, Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını və bu Əsasnaməni rəhbər tutur. İdarə ona həvalə olunmuş vəzifələri həm bilavasitə, həm də respublikanın dövlət arxivləri, Naxçıvan Muxtar Respublikasının Arxiv idarəsi və digər yerli dövlət arxivləri vasitəsilə həyata keçirir. İdarənin fəaliyyətinin maliyyələşdirilməsi dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına həyata keçirilir.

Dövlət İdarə Arxivlərinin əsas vəzifələri aşağıdakılardır:

- arxiv işi sahəsində dövlət siyasətinin formalaşdırılmasında iştirak etmək və onun həyata keçirilməsini təmin etmək;

-Azərbaycan Respublikasının Milli arxiv fonduna daxil olan, özündə xalqın maddi və mənəvi həyatını əks etdirən, tarixi, elmi, sosial, iqtisadi, siyasi, mədəni, bədii və başqa əhəmiyyət kəsb edən, o cümlədən Azərbaycan Respublikasından kənar

yerləşən və Azərbaycanca aid tarixi, mədəni irslə bağlı arxiv sənədlərinin qəbulunu, mühafizə və istifadəsini təmin etmək;

-Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun sənədlərinin komplektləşdirilməsi, uçotu və istifadəsinin vahid prinsiplərinin hazırlanmasında iştirak etmək;

-bilavasitə İdarəyə tabe olan dövlət arxivlərinin və dövlət arxivinin filiallarının işlərini əlaqələndirmək və onların fəaliyyətini təmin etmək;

- respublikada arxiv işinin inkişafını və bu sahədə elmi-texniki tərəqqini tənzimləmək, dövlət arxivlərinə, idarə və qeyri-dövlət arxivlərinə metodiki kömək göstərmək;

- Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun mərkəzləşdirilmiş dövlət uçotunu aparmaq, onun tərkibi və məzmunu haqqında məlumatlar hazırlamaq;

-Arxiv işi sahəsində beynəlxalq əlaqələr yaratmaq, bu sahədə xarici ölkə arxivlərinin iş təcrübəsini öyrənmək və yaymaq;

-öz fəaliyyəti haqqında əhalinin məlumatlandırılmasını, internet saytının yaradılmasını, malik olduğu və siyahısı qanunvericiliklə müəyyən edilmiş açıqlanmalı olan ictimai informasiyanın həmin saytda yerləşdirilməsini və bu informasiyanın daimi yeniləşdirilməsini təmin etmək;

-Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə İdarəyə həvalə olunmuş digər vəzifələri yerinə yetirmək;

DÖVLƏT İDARƏ ARXIVLƏRİNİN ƏSAS FUNKSİYALARI

İdarə ona həvalə olunmuş vəzifələrə uyğun olaraq aşağıdakı funksiyaları yerinə yetirir:

-Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun sənədlərinin dövlət arxivlərində komplektləşdirilməsi və mühafizəsi işini

təşkil edir, onların müəyyən olunmuş qaydalara uyğun dövlət arxivlərinə verilməsi işinə nəzarət edir;

-Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun sənədlərinin mərkəzləşdirilmiş dövlət uçotunu aparır, həmin sənədlərin mühafizəsi və istifadəsi üzərində nəzarəti təmin edir;

-Müvafiq dövlət orqanları ilə birlikdə idarə arxivləri şəbəkəsinin təkmilləşdirilməsi və onların işinin təşkilinin yaxşılaşdırılması sahəsində tədbirlər həyata keçirir;

-Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun sənədlərinin komplektləşdirilməsi, uçotu, mühafizəsi və istifadəsinə dair normativ hüquqi aktların hazırlanmasında iştirak edir;

- arxiv işinin inkişafı haqqında dövlət proqramının layihəsini hazırlayır və onun həyata keçirilməsini təmin edir. Sahə proqramlarını, perspektiv və cari planları təsdiq edir, onların yerinə yetirilməsini təmin edir;

-müəyyən olunmuş qaydada dövlət arxivlərinin struktur və şəbəkəsinin təkmilləşdirilməsi işini təşkil edir;

-Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fonduna daxil olan respublika əhəmiyyətli sənədlərin dairəsini "Milli arxiv fondu haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq müəyyənləşdirir və onların respublika dövlət arxivlərində cəmləşdirilməsi işini həyata keçirir, müvafiq icra hakimiyyəti orqanları ilə razılaşdırmaqla respublika daxilində sənədlərin bir arxivdən başqasına verilməsi məsələsinə baxır və həll edir;

- öz səlahiyyətləri çərçivəsində mülkiyyət formasından asılı olmayaraq idarə, təşkilat və müəssisələr tərəfindən arxiv işi sahəsində qanunvericiliyin tələblərindən irəli gələn tədbirlərin yerinə yetirilməsinə, arxiv fondlarının mühafizəsi və istifadəsinə nəzarət edir;

-Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun sənədlərini mülkiyyət formasından və mühafizə yerindən asılı olmayaraq dövlət qeydiyyatına götürür;

-qeyri-dövlət arxivlərinin sahiblərinə onların öz arxivlərini komplektləşdirməsi, mühafizəsi və istifadəsi işində kömək göstərir;

-qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun dövlətə məxsus sənədlərindən və onlarda olan məlumatlardan istifadə qaydalarını işləyib hazırlayır;

-müəyyən edilmiş qaydada dövlət arxivləri tərəfindən hüquqi və fiziki şəxslərə göstərilən ödənişli iş və xidmətlərin növlərini müəyyən edir;

-Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fonduna daxil olan sənədləri müəyyən olunmuş qaydada nəşr edir. Hüquqi şəxslər tərəfindən təqdim edilmiş müvafiq məlumatlar əsasında Milli arxiv fondunun külliyyatını hazırlayır. Milli arxiv fondu sənədlərinin tərkibi və məzmunu haqqında məlumat xarakterli ədəbiyyat, elmi məcmuələr, bülletenlər, elmi-kütləvi ədəbiyyat, tədris və praktiki vəsaitlərin nəşrini təşkil edir, ictimaiyyətin retrospektiv sənədlər məlumatına ehtiyacını və sənədlərdən istifadə sahəsində səmərəlilik işinin öyrənilməsini əlaqələndirir, sənədlərin nəşri işində dövlət arxiv təşkilatlarının işinə rəhbərlik edir;

-Müəyyən olunmuş qaydada hüquqi və fiziki şəxslərə Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fonduna daxil olan sənədlərin surətlərini respublika ərazisindən kənara çıxarmağa icazə verir;

-Azərbaycan xalqının tarixi və mənəvi irsi ilə bağlı sənədlər və ya onların surətləri aşkar edildikdə, onların ölkəyə

qaytarılması və ya alınması barədə müvafiq dövlət orqanlarına təkliflər verir;

-dövlət arxivlərində sənədlərin mühafizəsi, istifadəsi, bərpası, surətlərinin çıxarılması və sair işlərə aid daha mükəmməl sistem və metodlardan istifadəni həyata keçirir;

- tabeliyində olan dövlət arxivlərinin əməkdaşlarının, habelə mərkəzi və yerlə icra hakimiyyəti orqanlarının, idarə, təşkilat və müəssisələrin arxiv işçilərinin əlavə təhsili üzrə müvafiq tədbirlər görür;

-dövlət arxivlərində mühafizə olunan sənədlərdə vətəndaşların şəxsi və ailə həyatı haqqında informasiya daşıyıcıları olan arxiv sənədlərindən istifadə və müəlliflik hüquqlarının qorunması barədə qanunvericiliyin tələblərinə əməl olunmasına nəzarət edir.

- Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə İdarəyə həvalə olunmuş digər funksiyaları yerinə yetirir.

Mövzu: №10. Sənədlərin indeksləşdirilməsi qaydası

Plan:

1 .Sənədlərin indeksləşdirilməsinin mahiyyəti

2.Sənədlərin indeksləşdirilməsinin aparılması

İndeksləşdirmə təsnifat sxemi üzrə bu və ya digər indeksin seçilməsi yaxud tərtibi və onun kataloq kartoçkasının müvafiq format siyahısına aid edilməsidir. Adlı kataloqda kartoçkalar indeksləşdirilmir, lakin əlifba üzrə yerləşdirilir. İndeksləşdirmə

kataloqun təkminləşdirilməsini , məzmununun yoxlanılmasını və kataloqun tərtibini, təsvirinin yoxlanılmasını nəzərdə tutur. Göstərici Arxivin soraq- məlumat vasitəsi olub , əlifba sistemi ilə tərtib olunmuşdur. Göstərici istintaq mənbələri göstərilməklə arxiv sənədlərində mövzuların adlarının siyahısıdır.

Göstəricinin daxilində anlayışların qruplaşdırılması əlifba üzrə sistemli və xronoloji göstəricilər üzrə aparılır. Göstəricilərin saxlama vahidlərinin sərlövhələrinə tərtib edilir. Saxlama vahidlərinə göstəricilər o vaxtı tərtib olunur ki, fondun mürəkkəb quruluşu çox sayda siyahıları olsun və tez-tez istifadə edilsin. Göstəricilər bir siyahının və ya fondun bir neçə siyahısının , bütöv fondun həm fond sənədlərinə həm də arxiv fonduna tərtib edilə bilər. Mövzu göstəricisinə tarixi faktları və hadisələri özündə əks etdirən anlayışlar daxildir.

Axtans indeksi, sənədlər haqqında" məlumatları ehtiva edən və informasiya- axtarış sistemlərində istifadə edilən məlumat strukturudur. Informasiya-axtarış sistemi tərəfindən həyata keçirilən indeksləşdirmə, sürətli və dəqiq informasiya əldə etmək üçün məlumatların toplanması, təsnif edilməsi və saxlanması prosesidir. İndeksin formalaşması dilçilik, koqnitiv psixologiya, riyaziyyat, informatika və fizika konsepsiyalarını əhatə edir. İndeksin istifadəsinin məqsədi axtarış sorğusu üçün müvafiq sənədlərin axtarılması sürətini artırmaqdır. İndeks olmadan informasiya-axtarış sistemi hər sənədi çox vaxt və çox əməl gücü tələb edəcək şəkildə bazada axtarmaq məcburiyyətində qalacaq.

Mövzu: №11. Sənədlərin qeydə alınmasında istifadə olunan qovluq formaları

Plan:

1.Qovluqların formalaşdırılması

2.İdarə arxivinə təhvil vermək üçün qovluqların hazırlanması

3.İşlərin nomenklaturası

Qovluqların düzgün formalaşdırılması, sənədlərin tez tapılmasının təmin edilməsi, işlərin sistemləşdirilməsi və uçotu, onların saxlanma müddətlərinin müəyyən edilməsi və gələcəkdə arxivə lazımi səviyyədə təhvil verilməsi məqsədi ilə hər il təşkilatın işlərinin ümumi nomenklatur-siyahısı tərtib edilir (15 nömrəli əlavə). İş nomenklaturunu struktur bölmələrinin təkliflərini nəzərə almaqla kargüzarlıq xidməli tərtib edir, təşkilat rəhbəri isə təsdiq edir. İcra edilmiş sənədlər təsdiq edilmiş iş nomenklaturuna uyğun olaraq struktur bölmələri tərəfindən qovluqlarda formalaşdırılır. Qovluqlar saxlanılmaq üçün təşkilatın arxivinə təhvil verilməzdən əvvəl kargüzarlıq xidməti tərəfindən aşağıdakı tələblərə riayət edilməlidir:

- qovluqda sənədlərin hamısının olub-olmadığını yoxlamaq;
- qovluqda işə tikilməli sənədlərin bu Təlimata uyğun surətdə qeydə alınıb-alınmadığını yoxlamaq və qeydə alınmamış sənədlər aşkar edildikdə onları qeydə aldırmaq;
- qovluqda sənədlərin yerləşməsinin düzgünlüyünü yoxlamaq;

-bölmə-bölmə tikilmiş işlərin siyahısında şöbələrin adlarının tikilmiş sənədlərə uyğun gəlib-gəlmədiyini yoxlamaq;

-qovluğun vərəqlərini sağ küncdən başlayaraq yuxarıdan aşağı adı karandaşla nömrələmək.

Qovluğun təşkilatın arxivinə təhvil verilməli olub-olmadığı iş nomenklaturuna uyğun müəyyən edilir.

Kargüzarlıq işlərinin düzgün tərtib edilməsi məqsədi ilə sənədlər əvvəlcədən ayrı-ayrı məsələlər üzrə qruplaşdırılır. Ümumi icraatlı sənədlərin qruplaşdırılması əsasında tərtib edilmiş işlər nomenklaturaya salınaraq təsdiq edilir. İşlərin nomenklaturasının tərtib edilməsi forması müvafiq normativ aktlarda nəzərdə tutulmuş qaydada müəyyən olunur.

Penitensiar sistemin hər bir struktur qurumunda və müəssisəsində ayrı-ayrı xidmət sahələrinin kargüzarlıq işlərini əks etdirən vahid nomenklatura tərtib olunur. İşlərin nomenklaturası PX-nin Katibliyinin Arxiv işləri bölməsi ilə razılaşdırıldıqdan sonra müvafiq qurumun (müəssisənin) rəisi tərəfindən təsdiq olunur.

Arxiv işləri bölməsində işlərin nomenklaturası nəzərdən keçirilərkən, işlərin bu nomenklaturada düzgün qruplaşdırılması, başlıqlarının, eləcə də işlərin saxlanma müddətlərinin düzgün yazılması yoxlanılmaqla, bu nomenklaturanın düzgün tərtib edilməsi təmin edilir. Arxiv işləri bölməsi ilə razılaşdırılmış işlərin illik nomenklaturası müvafiq rəislər tərəfindən təsdiq edildikdən sonra onun bir nüsxəsi bir ay müddətindən gec olmayaraq, gələcəkdə bu işlərin təhvil verilməsinə nəzarət etmək məqsədi ilə xüsusi fondlar bölməsinə göndərilir. Penitensiar

sistemdə nomenklaturalar ayrı-ayrı xidmət sahələri, onların funksional istiqamətləri üzrə tərtib olunur. İşlər nomenklaturada ardıcılıqla yerləşdirilir və onların məxfi və ya qeyri-məxfi olması, saxlanma müddətləri, işləri icraata qəbul etmiş əməkdaşlar və s. göstərilir.

Ümumi icraatlı işlərin başlıqlarında bu işlərin nomenklaturada qeyd edilmiş adı göstərilir. Bir məsələyə dair müxtəlif növlü sənədlərdən ibarət olan ümumi icraatlı işlərin başlığında sənədlərin əsas növləri göstərilir. Plan və hesabat sənədləri toplanmış işlərin başlığında bu sənədlərin əks etdirdiyi dövr göstərilir. Yazışmaya aid işlərin başlığında yazışmanın aparıldığı orqanın, təşkilatın adı göstərilir. Bu yazışma yalnız bir orqanla aparıldıqda konkret olaraq onun adı, eyni funksiya daşıyan orqanlarla aparılırsa, onların ümumiləşdirilmiş adı (məsələn, hüquq mühafizə orqanları) göstərilir. İki il və ya daha artıq müddət ərzində həll olunan məsələlər üzrə ümumi icraatlı işlər keçici işlər hesab olunur. Onlar müvafiq məsələnin həll edilməsi üçün zəruri olan müddət bitməyəndək hər il eyni bir indekslə işlərin nomenklatura siyahısına başlanğıc tarixi göstərilməklə daxil edilir.

Mövzu №12. İş dəftərlərinin uçot jurnalı

Plan:

1.İş dəftərlərinin uçot jurnalının forması

2.Xüsusi əhəmiyyətli işlərin nomenklaturası

Məlumatın əks olunması üçün hazırlanmış daşıyıcıları “ İş dəftərlərinin uçot jurnalında növlər üzrə uçota alınır.Daşıyıcıda onun xüsusiyyətinin yol verdiyi üsulla uçot nömrəsi , tarixi, təyinatlı və icraçının soyadı qeyd edilir. Xüsusi blankotlarda isə bu qeydlər onların bütün vərəqələrində qoyulur. Bir neçə vərəqin yapışdırılması ilə hazırlanmış vərəqin yapışdırılma yerlərində göstərilən qeydləri əks etdirilən şamp vurulur. Bu sənədlərin hazırlanması üçün nəzərdə tutulan vərəqlər eyni nömrə ilə uçota alınır, və götürülür. Məlumatın əks etdirilməsi üçün daşıyıcılar icraçılar qısa müddətli və ya uzun müddətli istifadə üçün verilə bilər. Daşıyıcıların təhvil-təslimi iş günü ərzində qaytarılmaq şərti ilə qısa müddətli istifadə üçün sənədin “təhvil təslim vərəqəsi üzrə uzun müddətli istifadə üçün isə icraçıda olan sənədlərin daxili siyahısında uçota alınaraq icracının xüsusi çamadanlarında , çantalarında və ya iş qovluqlarında saxlamaq şərti ilə iş dəftərlərinin uçot jurnalı üzrə həyata keçirilir. Qısa müddətli istifadə üçün verilmiş xüsusi blanklarda yalnız istifadə edilmiş vərəqələrində icracının soyadı qeyd edilir.Xüsusi çamadanlar, çantalar və iş qovluqlarında icracılar tərəfindən onlara vurulmuş möhürü zədələmək onlarda saxlanılan məlumat daşıyıcıların əldə edilməsi istinad edilməsi şəkildə hazırlanır.Xüsusi çamadanlara çantalara onlar iş qovluqlarında onlarda saxlanılan daşıyıcılara uçotun aparılması üçün qoyulmuş “İcraçıda olan sənədlərin daxili siyahısını” uçot nömrəsi verilir. Xüsusi çamadan, çanta və iş qovluqlarının təhvil təslimi təşkilatın obyektinə daxili rüjimi ilə müəyyən edilmiş

qaydada həyata keçirilir. İcraçıda olan sənədlərin daxili siyahısı kitab şəklinə salınır və onların uçotu iş jurnalında qeydə alınır. Dövlət sirrini əks etdirən yazılı sənəd DSMB-də uçota götürülmüş xüsusi blaknotlarda və ya vərəqələrdə hazırlanmış qaralamalarda çap edilir. Hazırlanmış qaralamaların çap edilməsinin məqsədə uyğunluğu icraçının istədiyi statistik bölməsinin rəhbərinin qaralamasındakı imzası ilə təsdiqlənir.

**Mövzu: №13. Sənədlərin arxivə vermək üçün ,
hazırlanma qaydası**

Plan:

1.Sənədlərin arxivə daxil olmasının əsas qaydaları

2.Sənədlərin saxlanma vahidləri

3.Sənədlərin uçotunun əsas vahidləri

Sənədlər arxivə aşağıdakı əsaslarla daxil olur:

- sənədlərin mühafizəsinə dair təhvil-qəbul aktı;
- şəxsi mənşəli sənədlərin mühafizəsinə dair qəbul aktı ;

Qeyd: Həmçinin aparılan müxtəlif arxiv işlərinin nəticəsinə görə də sənədlər uçota alına bilər. Arxivə daxil olan bütün sənədlər sənədlərin daxil olmasının uçotu kitabında qeydə alınır. Arxivə daxil olan hər bir yeni fondun adı fondlar siyahısına daxil edilir, ona fond vərəqi doldurulur və fond işi açılır. Fond təşkil

etməyən təşkilatın audiovizual-kinofotofonosənədləri və videosənədlərinə də uçot vərəqi doldurulur. Hər yeni daxil olunmuş siyahı siyahılar reyestrində hesaba alınır. Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondu sənədlərinin mərkəzləşdirilmiş dövlət uçotu üçün hər yeni daxil olan fonda fond kartoçkası doldurulur. Mühafizədə olan əvvəlki fondlara əlavə qəbullar barədə məlumatlar “01.01.00 ilə fondların tərkibində və həcmində olan dəyişikliklər barədə məlumatlar”a daxil edilir. Sənədlərin daxil olmasının uçotu kitabında sənədlərin ilk dəfə və təkrar daxil olması ardıcılıqla qeydə alınır. Hər bir daxilolma onun bir yaxud bir neçə fondun sənədlərindən, bir və ya bir neçə kinofotofonovideosənədlərdən ibarət olmasından asılı olmayaraq, bir sıra nömrəsi ilə qeydə alınır. Daxilolma ümumi qaydada nömrələnir. Əgər daxil olma bir neçə fondun sənədlərindən yaxud audiovizual sənədlər növündən ibarət olarsa, onda hər fondun əlamətləri (fondların adları, nömrəsi və s.) yeni sətirdən eyni sıra nömrəsi ilə yazılır. Əgər fond ilk dəfə daxil olarsa onda fondun nömrəsi fondlar siyahısındakı nömrə ilə müəyyən edilir və həmin nömrə sənədlərin daxil olmasının uçotu kitabında qeydə alınır. Əgər daxil olan materiallar artıq arxivdə olan fondun bir hissədirsə, onda kitabın müvafiq qrafasında bu fonda əvvəllər verilmiş nömrə yazılır.

Informasiya daşıyıcısının növündən, yazılma üsulu və texnikasından asılı olmayaraq, *sənədlərin əsas uçot vahidləri* aşağıdakılardır: arxiv fondu, arxiv kolleksiyası; - saxlama vahidi. Audiovizual və maşınla oxunan (elektron) sənədlər də həmçinin uçot vahidləri ilə hesablanır. Qeyd: İlkin qaydaya salınmış şəxsi mənşəli sənədlər, bir qayda olaraq, sənəd və vərəq

kimi hesaba alınır. Qaydaya salınmamış (dağıntı halında) sənədlər 150 vərəq hesabı ilə bir şərti saxlama vahidi kimi hesablanır.

Sənədlərin saxlama vahidləri

Saxlama vahidi – ayrıca bir fiziki sənəd yaxud sənədlər məcmusudur. Kağız əsaslı sənədlərin saxlama vahidi-xüsusi cildlənmiş (tikilmiş), yaxud qovluğa qoyulmuş sənədlərin məcmusudur. Kinosənədlərin saxlama vahidi-təsviri yaxud səsli informasiya yazılmış, fiziki cəhətdən ayrıca kinolent yaxud maqnit lentidir. Fotosənədlərin saxlama vahidi – fiziki cəhətdən ayrıca kadrların (neqativ, dubl neqativ, pozitiv, slayd (diapozitiv), panoram çəkilişlərin bir neçə kadrlardan, fotonışanlardan, diafilmin rulonundan, fotoalbomdan ibarətdir. Fonosənədin saxlama vahidi-fiziki cəhətdən ayrıca kinolentin, maqnit və ya kağız lentin rulonundan, kasset, mumdən hazırlanmış vəl, məlumatlar yazılmış disklərdən ibarətdir. Video sənədlərin saxlama vahidi-ayrıca bir maqnit lentin rulonu, kasset, vizual və səsli məlumatlar yazılmış disklərdən ibarətdir. Maşınla oxunan (elektron) sənədlərin saxlama vahidi-ayrıca bir maqnit lentinin, disketin rulonu, bərk disk, kompakt-disklərdən ibarətdir.

Mövzu: №14. İdarə arxivinin uçot sənədlərinin sistemi

Plan:

1.Sənədlərin uçotunun əsas vahidləri

2.Sənədlərin uçota alınmasına verilən tələblər

3.Uçota alınmalı sənədlərin siyahısı

İdarə arxivində saxlanılan bütün sənədlər (o cümlədən təsvir edilməmiş sənədlər, istifadə fonduna məxsus sənədlər) və onların arxiv siyahıları uçota alınır. İdarə arxivinin uçot sənədlərinə arxivə daxil olan, arxivdən xaric edilən sənədlərin tərkibi və həcmi barədə məlumatları özündə əks etdirən sənədlər kompleksi aid edilir. Uçot sənədlərindən arxiv sənədlərinin mühafizəsinin təmin edilməsi və mövcudluğunun yoxlanılmasında əsas vasitə kimi istifadə olunur.

Arxiv sənədlərinin əsas uçot vahidləri arxiv fondu, arxiv kolleksiyası və saxlama vahidi təşkil edir. Elmi cəhətdən təsvir olunmamış şəxsi mənşəli arxiv sənədləri ,bir qayda olaraq vərəq və sənəd sayı ilə uçota alınır. Elmi-texniki cəhətdən qaydaya salınmamış (dağınıq halda olan) sənədlərin 150 vərəqi şərti olaraq bir uçot vahidi hesab olunur.

Uçot vahidlərinə arxiv şifri qoyulur, onların tərkibi və miqdarı haqqında məlumatlar arxivin müvafiq uçot sənədlərində əks etdirilir.

Daimi dövlət mühafizəsi məqsədi ilə dövlət arxivinə ilk dəfə qəbul edilən hər bir arxiv fonduna fondların siyahısı üzrə, saxlama vahidlərinə həmin fondun arxiv siyahısı üzrə, arxiv siyahısına isə siyahıların reyestri üzrə nömrə verilir. Elektron sənəd daşıyıcısının arxiv şifri, onun qeydiyyatına alındığı uçot-təsvir kitabı əsasında verilir və daşıyıcının yerləşdiyi qutunun üz hissəsində göstərilir.

İdarə arxivlərində sənədlərin uçotu mərkəzləşdirilmiş və vahid uçot prinsipləri əsasında aparılır. Uçot sənədlərinin varisliyi, dinamikliyi, tamlığı, dolğunluğu təmin olunur, vaxtında və operativ dəyişikliklər edilməklə onların aktuallığı qorunur. Arxivin uçot sənədləri mühafizəxanalarda seyf və ya

metal şkaflarda ayrıca saxlanılır. Onlara buraxılış idarə rəhbərinin əmri ilə təmin edilir.

İdarə arxivində sənədlərin uçotu əsas və köməkçi sənədlər vasitəsi ilə aparılır. Əsas uçot sənədlərinin tərkibi və forması bu təlimatla müəyyən edilir, köməkçi uçot sənədlərini isə arxiv özü müəyyən edir.

İdarə arxivinin əsas uçot sənədlərinin tərkibinə aşağıdakılar aiddir:

- arxivə daxil olan və arxivdən xaric edilən sənədlərin uçotu kitabı (arxivə daxil olan və arxivdən xaric edilən sənədlərin miqdarı, tərkibi, vəziyyəti və tarixləri göstərilməklə uçotunun aparılması üçün (3 №-li əlavə);

- fondların siyahısı (arxivə qəbul edilən fondların, kolleksiyaların qeydiyyatı və onlara uçot nömrələrinin verilməsi, həmçinin xaric edilmiş fondların uçotu üçün (4 №-li əlavə);

- fond vərəqi (arxiv fondu və kolleksiyası daxilində arxiv siyahılarına uçot nömrələrinin verilməsi, fond daxilində sənədlərin (işlərin) miqdarı, tərkibi, onların təsvir olunma vəziyyətini müəyyən etmək və fondun, siyahının adında baş verən dəyişiklikləri qeyd etmək üçün (5 №-li əlavə) ;

- sənədlərin (işlərin) arxiv siyahısı (saxlama vahidlərinin uçotu, sistemləşdirilməsi, qeydiyyatı və onların tərkibində, həcmində baş verən dəyişikliklərin uçotu üçün (6, 7 №-li əlavələr);

- siyahıların reyestri (sənədlərin (işlərin) siyahılarının qeydiyyatı, onların tərkibi və miqdarının uçotu üçün (8 №-li əlavə);

- arxivin pasportu (arxiv fondlarının, mühafizəxanalardakı saxlama vahidlərinin uçotu və onların saxlanma şəraitinin müəyyən edilməsi üçün (9, 9^A №-li əlavələr);

-fond işi (fondtəşkiledənin tarixinə və fondla bağlı görülmüş işlərə dair sənədlər kompleksinin saxlanması üçün).

Daxil olan və xaric edilən sənədlərin uçotu kitabına arxivə birinci və təkrar olaraq daxil olan (xaric edilən) bütün sənədlər hesabat ili daxilində ardıcıl nömrə verilməklə qeydiyyatata alınır və ilin sonunda müvafiq il ərzində arxivə daxil olan və xaric edilən sənədlərin ümumi miqdarı barədə yekun qeydlər edilir. Daxil olan və xaric edilən sənədlərin uçotu kitabından fond vərəqinin və arxivin pasportunun tərtib edilməsində əsas sənəd kimi istifadə olunur.

Mövzu: №15. Sənəd fondlarının və kolleksiyalarının Milli Arxiv Fondu külliyyatına daxil edilməsi

Plan:

1.Sənəd kolleksiyalarının, sənədlərin Milli Arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi

2.Sənədlərin Milli Arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi

3.Tarixi-mədəni dəyəri olan arxiv sənədləri sənəd abidəsi kimi

Milli arxiv fondu haqqında Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi bu qanundan, Azərbaycan Respublikasının digər müvafiq qanunvericilik aktlarından və tərəfdar çıxdığı dövlətlərarası müqavilələrdən ibarətdir. Milli arxiv fondunun külliyyatını dövlət arxivləri hazırlayırlar. Azərbaycan Respublikasının hüquqi şəxsləri Milli arxiv fondunun külliyyatı

üçün müvafiq məlumatları hər il müəyyən edilmiş qaydada müvafiq icra hakimiyyəti orqanına təqdim etməlidirlər.

Vətəndaşların tarixi və mədəni dəyəri olan sənəd fondları və kolleksiyaları Milli arxiv fondunun külliyyatına onların razılığı ilə daxil edilə bilər. Milli arxiv fonduna aşağıdakı sənədlər daxil edilir:

Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik aktları, idarəetmə sənədləri, məhkəmə və prokurorluq orqanlarının sənədləri;

Statistika, elmi, texnologiya, geologiya, normativ-texniki, layihə, konstruktor, patent, kartoqrafiya sənədləri və digər sənədlər;

Kino, foto, fono (səs yazıları), video materialları, dizayn işləmələri və memarlıq layihələri;

əlyazmaları, xüsusi əhəmiyyətə malik kitablar və kitabçalar, dövri mətbuat materialları;

sənət əsərləri, elmi, ədəbi və musiqi əsərləri;

partiya, ictimai və qeyri-dövlət təşkilatların sənədləri;

gündəliklər, memuarlar, məktublar və şəxsi xarakterli digər sənədlər.

Arxivlərin, arxiv fondlarının və sənəd kolleksiyalarının Milli arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi və bu tərkibdən çıxarılması və ya məhv edilməsi qaydası müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir. Sənədlərin Milli arxiv fondunun tərkibinə daxil edilməsi, bu tərkibdən çıxarılması və ya məhv edilməsi müvafiq icra hakimiyyəti

orqanı tərəfindən yaradılan, sənədlərin xüsusi tarixi-mədəni dəyərini müəyyən edən, arxiv işçilərindən və müvafiq sahə mütəxəssislərindən ibarət olan ekspert komissiyası tərəfindən həyata keçirilir.

Milli arxiv fondunun xüsusi tarixi-mədəni dəyəri olan arxiv sənədləri və sənəd kolleksiyaları nadir sənəd abidələri hesab olunur. Muzeylərin və kitabxanaların, ictimai, dini birlik və təşkilatların arxivlərinin dövlət arxiv fondunun sənədləri ilə komplektləşdirilməsi qadağandır. Milli arxiv fondu sənədlərinin dəyərinin ekspertizası keçirilmədikdə və ya ekspertizanın aparılma qaydaları pozulduqda sənədlərin məhv edilməsi dayandırılır.

Dövlət arxiv fondunun sənədləri dövlət mülkiyyətinin obyekt kimi mühafizə olunur. Dövlət arxiv fondunun sənədləri alqı-satqı, yaxud mülkiyyət formasının dəyişdirilməsini nəzərdə tutan müqavilələrin obyekt ola bilməz və yalnız qanunvericilikdə müəyyən olunmuş qaydada istifadəyə verilə bilər.

Mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, Azərbaycan Respublikasında qanunvericilikdə müəyyən olunmuş qaydada fəaliyyət göstərən idarə, müəssisə və təşkilatların sənəd fondları həmin təşkilatların mülkiyyətidir.

Fiziki şəxslərin sənəd fondları onların şəxsi mülkiyyətidir. Mülkiyyət formasından asılı olmayaraq, arxiv sənədlərinin mülkiyyətçilərinin hüquqlarına dövlət təminat verir. Dövlət orqanları tərəfindən arxiv sənədlərinin götürülməsi və ya müsadirə olunması qanunvericilikdə müəyyən olunmuş qaydada

həyata keçirilir. Ləğv edilmiş dövlət idarə, müəssisə və təşkilatlarının varisi olmadıqda onların arxiv fondları qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada dövlət arxiv fonduna verilir.

Geodeziya və xəritəçəkmə, geologiya və mineral ehtiyatlar, ekologiya və təbiətdən istifadəyə nəzarət, standartlaşdırma, metrologiya və hidrometeorologiya üzrə dövlət orqanlarının və müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi elmi təşkilatın arxiv sənədləri müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının icazəsi ilə həmin təşkilatlarda daimi mühafizə olunur.

Mövzu №16. Nadir və xüsusi qiymətli sənədlərin uçotu

Plan:

1 .Nadir sənədlərin uçotu

2.Qiymətli sənədlərin uçotu

Azərbaycan Respublikası Mili arxiv fondunun tərkibinə daxil olan nadir sənədlər xüsusi dövlət uçotuna alınır və Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsi tərəfindən həyata keçirilir. Aşkar olunmuş nadir sənədlərin uçotu və təsviri vərəqi tərtib edilir, həmin vərəqlərin tərtib olunma və təqdim edilmə qaydaları Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsi tərəfindən müəyyən edilir. Uçot vərəqləri və nadir sənədlərin siyahıları arxivdə bir kompleks halında, fondların və siyahıların nömrələri üzrə ardıcılıqla, ipli qovluqda saxlanılır. Onlara daxili

siyahı tərtib edilir. Xüsusilə qiymətli sənədlərin uçotu aşağıdakı sənədlər üzrə aparılır:

- tərkibində xüsusilə qiymətli sənədlər olan fondların siyahısı;
- xüsusilə qiymətli işlərin, sənədlərin siyahıları yaxud xüsusilə qiymətli işlərin, sənədlərin nömrələrinin siyahısı.

Xüsusilə qiymətli işlərin, sənədlərin siyahılarında onların əvvəlki nömrələri saxlanılır. Fondda olan işlərin, sənədlərin bir yaxud bir neçə siyahılarında olan xüsusilə qiymətli işlərin, sənədlərin, uçot vahidlərinin sayından asılı olaraq, arxiv üçün lazım olan nüsxədə (sayda) siyahısı tərtib edilir. Siyahıya titul vərəqi tərtib olunur. Əgər siyahı üzrə sənədlərin çoxsu xüsusilə qiymətlidirsə, onda xüsusilə qiymətli işlərin, sənədlərin siyahısı tərtib olunmur. Mövcud siyahının surəti çıxarılır. Belə hallarda həmin saxlama vahidlərinin, uçot vahidlərinin sığorta fondunun saxlama vahidlərinə köçürmə cədvəli tərtib edilir. Xüsusilə qiymətli sənədlərin sığorta fondunu yaratmaq məqsədilə onların surətinin çıxarılması haqqında məlumatlar müvafiq siyahılara yaxud köçürmə cədvəlinə daxil edilir. Yekun qeydində siyahıya yaxud köçürmə cədvəlinə daxil edilmiş xüsusilə qiymətli sənədlərin ümumi miqdarı göstərilir. Müvafiq siyahı üzrə rətləri çıxarılıb qurtardıqdan sonra “Bütün saxlama vahidlərinin, uçot vahidlərinin surəti çıxarılıb, tarix, vəzifə, imza” yazılır. Xüsusilə qiymətli işlərin, sənədlərin siyahıları, köçürmə cədvəlləri müvafiq reyestrlərdə uçota alınır . Sənədlər xüsusilə qiymətliyə aid edildikdə siyahıda müvafiq saxlama vahidinin qarşısında “XQ” qeydi edilir. Digər uçot sənədlərində “XQ” geydi fondun, siyahının nömrələrinə qoyulur; onlar xidməti iş

olduğundan, saxlama vahidinin, uçot vahidinin arxiv şifrinə aid deyil.

Mövzu: №17. Məxfi və məxfilikdən çıxarılmış sənədlərin uçotu

Plan:

1 .Məxfi sənədlərin uçotu ,məxvi siyahılar

2.Sənədlərin məxfilikdən çıxarılması

3 .Məxfilikdən çıxarılmış sənədlər

Məxfi sənədlərin uçotu xüsusi təlimata uyğun olaraq aparılır. Məxfi fondların, siyahıların saxlama vahidlərinin uçot sənədlərində və arxiv şifrlərində "m" (maxfi), "tm" (tam məxfi), "xə" (xüsusi əhəmiyyətli) indeksi qoyulur. Sənədlərin məxfilikdən çıxarılması ilə əlaqədar uçot sənədlərində dəyişikliklər sənədlərin məxfilikdən çıxarılması haqqında akt əsasında aparılır. Tərkibində məxfi ilə yanaşı qeyri-məxfi (məxfilikdən çıxarılmış) sənədlər də olan fondların, siyahıların və rində "qm" (qismən məxfi) qeydi edilir. Məxfi siyahı üzrə bütün saxlama vahidləri məxfilikdən çıxarıldıqda həmin siyahı da məxfilikdən çıxarılır, açıq mühafizəyə verilir və fond vəraqində mövcud nömrə ilə uçota alınır, lakin "m" indeksi qoyulmur, üz qabığının üstündə və siyahının titul vəraqində onun üstündən xətt çəkilir. Üz qabığının və siyahının titul vəraqinin sağdan yuxarı küncündə "Məxfilikdən çıxarılmışdır" ştamplı vurulur. gər açıq va maxfi siyahılar səhvən eyni nömrə ilə uçota alınmışsa, məxfilikdən çıxarılan siyahıya fond vəraqi

üzrə növbəti nömrə verilir. Məxfi siyahı üzrə sənədlərin bir hissəsi məxfilikdən çıxarılanda onlara əvvəlki nömrələri saxlanılmaqla, ayrıca siyahı tərtib olunur. Belə saxlama vahidlərinin ümumi nömrələnməsi üçün, bir qayda olaraq, siyahının 2-ci qrafasından istifadə olunur. Həmin siyahı sənədlərlə birlikdə açıq mühafizəyə verilir, məxfilikdə olduğu nömrə ilə, lakin "m" indeksi göstəriləndən fond vəraqında uçota alınır. Belə halda siyahıların nömrələri paralel olacaq. Məxfi siyahı üzrə sənədlərin çox hissəsi məxfilikdən çıxarıldığı halda siyahının surəti çıxarılır, bu zaman məxfi mühafizə üçün saxlanılan saxlama vahidlərinin sərlovhələrinin üstü örtülür. Məxfilikdən çıxarılmış sənədlərin siyahısının surəti açıq mühafizəyə verilir. Məxfi mühafizə üçün saxlanılan sənədlərin siyahısının nüsxəsində onların mövcud nömrələri saxlanılır. Fond vəraqında belə siyahı iki dəfə uçota alınır: məxfi mühafizə üçün saxlanılan siyahı müvafiq məxfilik indeksi ilə, surəti çıxarılıb açıq mühafizəyə verilmiş nüsxə isə - "m" indeksi olmadan. Məxfi siyahıdan məxfilikdən çıxarılan ayrı-ayrı saxlama vahidləri müvafiq fondun açıq saxlanılan işlərinin siyahısına liter nömrələri ilə yaxud ümumi ardıcılıqla daxil edilir. Məxfilikdən çıxarıldıqdan sonra açıq və məxfi saxlanılan siyahılara daxil edilmiş saxlama vahidlərinin faktiki həcmi göstərən yeni yekun qeydi tərtib edilir. Məxfi və məxfilikdən çıxarılmış sənədlər müvafiq olaraq bir yerdə saxlanıldığı hallarda onların bir siyahıda müvafiqəti uçotunun aparılmasına icazə verilir və o gismən məxfi ("qm") hesab olunur. Belə halda siyahıda məxfilikdən çıxarılmış saxlama vahidinin sərlovhəsinin qarşısında, "Qeyd" qrafasında "Məxfilikdən çıxarılmışdır" ştampları vurulur. Qismən məxfi siyahıda, məxfilikdən çıxarılmış

saxlama vahidinin qarşısında da “Qeyd” qrafasında “Məxfilikdən çıxarılmışdır” ştamplı vurulur. Siyahıya daxil edilmiş saxlama vahidlərinin ümumi miqdarını, həmçinin ayrı-ayrılıqda məxfi və məxfilikdən çıxarılmış saxlama vahidlərinin miqdarını əks etdirən yekun qeydi edilir. Fond vəərəqinin 6 10-cu qrafalarında çıxarılmış məxfi sənədlər və siyahılar, 2 – 5-ci qrafalarında isə daxil olan və açıq saxlanılan sənəd və siyahılar əks etdirilir. Qismən məxfi siyahılarda uçota alınmış sənədlərin miqdarı 11-ci qrafada göstərilir (cəmi, o cümlədən məxfi). Bu zaman fondda sənədlərin ümumi həcmi dəyişilməz olaraq qalır. Əgər fond tamamilə məxfilikdən çıxarılmışsa, fondlar siyahısının 1-ci qrafasında “q” yaxud “m” indekslərinin üstündən xətt çəkilir, 5-ci qrafada isə məxfilikdən çıxarmaq haqqında əsas bu barədə aktın nömrəsi və tarixi göstərilir. Əgər tam məxfi fond qismən məxfiliyə keçirilərsə, onda fondun “m” indeksli nömrəsinə “q” hərfi əlavə olunur (“qm”). Belə dəyişikliklər fondun nömrəsini əks etdirən bütün uçot sənədlərinə edilir. Bir işdə olan sənədlərdən bir neçəsi məxfilikdən çıxarıldığı hallarda həmin iş məxfi saxlanılır və qismən məxfi kimi uçota salınır. İşin üz qabığında “m” indeksinə “q” əlavə olunur. Məxfilikdən çıxarılmış vəərəqlərin nömrələri qismən məxfilikdən çıxarılmış işin sərlovhasinin qarşısında, “Qeyd” qrafasında və işin daxili siyahısında sadalanır. Siyahının yekun qeydində qismən məxfilikdən çıxarılmış işlərin miqdarı göstərilir. Qismən məxfilikdən çıxarılmış saxlama vahidlərini əhatə edən fond və siyahı məxfi kimi uçota alınır.

Mövzu №18. Şəxsi mənşəli sənədlərin uçotunun xüsusiyyətləri

Plan:

1 .Şəxsi mənşəli sənədlərin uçotu

2.Uçota alınmış şəxsi mənşəli sənədlərin xüsusiyyətləri

Şəxsi mənşəli sənədlərin daxil olmasının uçotu onlar Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun tərkibinə aid edildikdən, saxlama və istifadə şərtləri barədə onun sahibi ilə mügavilə bağlandıqdan sonra imzalanan qəbul aktı əsasında aparılır. Sənədlərin sahibi yaxud onun razılığı ilə arxiv işçisi tərəfindən tərtib olunmuş və EYK-da təsdiq edilmiş təhvil siyahısı akta əlavə olunur, Müvəqqəti, o cümlədən depozitar mühafizə üçün qəbul edilən şəxsi mənşəli sənədlərin uçotu müəyyən olunmuş qaydada aparılır.Şəxsi mənşəli sənədlərin təsviri nəticəsində onların miqdarı və tərkibində olan dəyişikliklər sənədlərin təsvir aktında əks etdirilir və onun əsasında uçot sənədlərində dəyişiklik edilir. Saxlanılmalı olmayan sənədlərin sahibinə qaytarılması barədə iki nüsxədən ibarət akt tərtib edilir, bir nüsxəsi sənədlərlə birlikdə sahibinə verilir. Uçota alınmamış şəxsi mənşəli sənədlərin arxivdə saxlanılmasına icazə verilmir.

Qeyd: Müstəsna hallarda, arxiv şəxsi mənşəli fond sahibləri ilə böyük həcmdə iş apardıqda, EYK-da təsdiqə qədər arxivin struktur bölməsində şəxsi mənşəli sənədlərin qeydə alınmasına icazə verilir.

Mövzu №19. Şəxsi heyət üzrə sənədlərin uçot xüsusiyyətləri

Plan:

1.Şəxsi heyət üzrə sənədlərin uçotu

2.Depozitar mühafizəyə qəbul edilmiş sənədlər

Müvəqqəti, o cümlədən depozitar mühafizə üçün qəbul olunan sənədlər istisna olmaqla, şəxsi heyət üzrə sənədlərin uçotu ümumi əsaslar üzrə aparılır. Bütövlükdə arxivdə saxlanılan şəxsi heyət üzrə sənədlərin miqdarını müəyyən etmək üçün fond vərəqləri, lazım gəldikdə siyahılar əsasında məqsədyönlü iş aparılır, hər bir fond və bütövlükdə arxiv üzrə onun nəticaləri qeydə alınır və şəxsi heyət üzrə sənədlərin uçot kitabına (sərbəst formada) daxil edilir. Şəxsi heyət üzrə işlərin həcmi dəyişdikcə, o cümlədən 75 il saxlama müddəti başa çatdıqdan sonra onları Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun tərkibində saxlamaq məqsədilə aparılan ekspertizadan sonra uçot sənədlərində müvafiq dəyişiklər edilir. Müvəqqəti, o cümlədən depozitar mühafizə üçün qəbul olunmuş şəxsi heyət üzrə işlər müəyyən olunmuş qaydada uçota alınır.

Mövzu №20. Tərtibatında və əlavələrində qiymətli metallar, daşlar olan işlərin uçotu

Plan:

1 .Tərtibatında qiymətli metallar və daşlar olan işlərin mühafizəsi

2.Qiymətli metalların və daşlar olan sənədlərin arxivə təhvil verilməsi

3.Tərkibində qiymətli metallar,daşlar olan işlərin uçotu

Tərtibatında qiymətli metallar və daşlar olan işləri mühafizə edən arxivlər qüvvədə olan qanunvericiliyə uyğun olaraq, onların xüsusi uçotunu aparmalıdırlar. Arxivdə həmin işlərin uçotu arxivin rəhbərliyi ilə bağlanmış müqaviləyə əsasən maddi-məsul şəxs tərəfindən aparılır. Həmin işlər seyfdə saxlamaq üçün maddi-məsul şəxsə verilir, siyahıya bu barədə müvafiq qeyd edilir (“seyf mühafizəsi”), belə işlər xüsusi inventar uçot kitabına daxil edilir. İntentar kitabı üç nüsxədə tərtib edilir və aparılır. Birinci nüsxə arxivdə uçot işini aparan bölmədə, ikinci nüsxə maddi-məsul şəxsdə, üçüncü nüsxə mühasiblikdə saxlanılır. İşlər inventar kitabına fondların və siyahıların nömrə ardıcılığı, hər bir siyahı daxilində isə işlərin nömrə ardıcılığı üzrə daxil edilir. Hər bir işə (əşyaya) bağlanmış birkada onların inventar kitabındakı nömrəsi göstərilir. Nömrə arxiv şifri ilə kəsrlə göstərilir.

İntentar kitabına yekun qeydi edilir, orada kitaba daxil edilmiş işlərin (əşyaların) miqdarı rəqəm və yazı ilə, qeydiyyatın tarixi, maddi-məsul şəxsin vəzifəsi və soyadı göstərilir. İntentar kitabının vərəqləri doldurulmazdan əvvəl nömrələnməli, qaytarılmalı və arxivin möhürü ilə təsdiq olunmalıdır. Hər il arxiv direktorunun əmri ilə yaradılmış xüsusi komissiya tərtibatında və əlavələrində qiymətli metal və daşlar olan işlərin

inventarlaşdırıl- masını keçirir. İntinventarlaşdırma həmçinin maddi-məsul şəxs, arxivin direktoru və baş mühafizəçi dəyişildikdə də keçirilir. İntinventarlaşdırmanın nəticəsi üç nüsxədən ibarət aktla rəsmiləşdirilir və onun bir nüsxəsi arxiv işinin idarəçiliyi üzrə yuxarı orqana göndərilir

Mövzu №21. Müvəqqəti, o cümlədən, depozitar mühafizəyə qəbul olunmuş sənədlərin uçotu

Plan:

1 .“D” mühafizəyə qəbulun uçot qaydası

2.Sənədlərin sahibi ilə bağlı bağlanan müqavilə

Müəyyən olunmuş qaydada Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun qeyri-dövlət hissəsinə aid edilən və təhvil-qəbul aktı əsasında müvəqqəti, o cümlədən depozitar mühafizəyə qəbul olunmuş sənədlər aşağıdakı şərtlərə əməl etməklə, arxivin əsas uçot sənədlərində uçota alınır. Sənədlərin qəbulunun uçotu zamanı:

- sənədlərin daxil olmasının uçot kitabında sənədin sahibi, təhvil-qəbul aktının nömrəsi və tarixi verilmə haqqında müqavilənin imzalanma tarixi və müqavilənin qüvvədə olma müddəti, məsələn 2025-ci ilin sonunadək yazılır, yaxud mühafizə müddəti göstərilmədikdə "depozit" yazılır;

- fond fondlar siyahısına daxil edildikdə onun nömrəsinə "D" indeksi ("Depozit") əlavə olunur və bütün uçot sənədlərində və işlərin arxiv şifrələrində saxlanılır;

fondların siyahısının "Qeyd" qrafasında həmçinin sənədin sahibi, müqavilənin imzalanma tarixi və qüvvədə olma müddəti göstərilir. Sənədlərin sahibi ilə bağlanan müqavilə fond işinə qoyulur. Müqaviləyə uyğun olaraq mühafizə müddətinin bitməsi ilə əlaqədar sənəd arxivdən çıxarıldıqda onun nömrəsi başqa fonda verilə bilməz. Müvəqqəti, o cümlədən depozitar fondlar və sənədlər qanuni yolla dövlət mülkiyyətinə keçdikdə, arxivin əsas sənədləri ilə bərabər əsas uçot sənədlərində uçota alınır. Uçot sənədlərindən və işlərin arxiv şifrlərindən "D" indeksi pozulur, fondların siyahısının "Qeyd" qrafasında müvafiq qeydlər edilir. Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun tərkibinə aid olmayan, arxivdə boş yer olarsa müvəqqəti, o cümlədən depozitar mühafizəyə qəbul olunan sənədlər Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun sənədlərindən ayrılıqda uçota alınır. Onlar üçün mühafizəxanada fondların siyahısı, sənədlərin mühafizəxanaya daxilolma kitabı, həmçinin fond varəqi və digər uçot sənədləri tərtib edilir, fondların nömrələnməsi müstəqil olaraq, mühafizəxana çərçivəsində aparılır. Müvəqqəti, o cümlədən depozitar mühafizədə olan sənədlərin miqdarı arxivin pasportunda hesaba alınır.

Mövzu: №22. Orijinal (əsl) hüququnda olan sürət sənədlərinin uçotunun aparılması

Plan:

1.Orijinal hüququnda olan sürət sənədləri

2.Mikrofilmə köçürülmüş əsərlərin uçotu

3.Uçota alınan kolleksiyalar

Orjinal hüququnda olan surət sənədlər dedikdə müəyyən olunmuş qaydada Azərbaycan Respublikası Milli arxiv fondunun tərkibinə aid edilən aşağıdakılar nəzərdə tutulur:

-fondtəşkiledən tərəfindən müəyyən olunmuş standartlarına uyğun olaraq hazırlanmış və tərtib edilmiş sənədlərin mikrofilmlər;

- cəmiyyət üçün əhəmiyyət kəsb edən və arxivin profilina aid olan, orijinalı ya itirilib, ya da hüquqi yaxud fiziki şəxsdə olub, hansı səbəbdənsə daimi mühafizəyə verilməmiş sənədin surəti;

-köçürülmüş (gətirilmiş) və orijinalı yarandığı (meydana gəldiyi) ölkəyə qaytarılan sənədlərin surəti.

Mikrofilmə köçürülmüş və müvafiq dövlət standartlarına uyğun olaraq rəsmiləşdirilmiş, orijinal (əsl) hüququnda olan surətlər müvafiq fondun tərkibində ayrıca siyahı üzrə uçota alınır. Bu zaman siyahının “vərəqlərin sayı” qrafasında həmçinin kəsir işarəsi vasitəsilə bir işdən çıxarılmış kadrların miqdarı göstərilir. Orjinalı itirilmiş yaxud hüquqi və ya fiziki şəxsin mülkiyyətində olan, lakin müəyyən səbəb üzündən daimi mühafizəyə verilməmiş, həmçinin başqa yerdən (ölkədən) gətirilmiş və surəti çıxarıldıqdan sonra orijinalı yarandığı ölkəyə qaytarılmış sənədlərin surətlərindən arxiv kolleksiyaları yaradılır. Kolleksiyalar müəyyən olunmuş qaydada fondların siyahısında uçota alınır. Bu zaman arxiv kolleksiyasının adının mütləq elementi kimi sənədlərin xüsusi xarakterli olması göstərilir. Makinada yaxud elektroqrafik üsulla hazırlanmış kağız əsaslı sənədlərdən çıxarılmış orjinal hüquqlu surət

sənədlərin, həmçinin audiovizual sənədlərin surətlərindən saxlama vahidləri, uçot vahidləri formalaşdırılır və siyahılarda müvafiq əsası (yazı materialı) olan sənədlərin orijinalı kimi uçota alınır. Orjinal hüququnda olan surət sənədlərin saxlama vahidi mikrosurətin rulonu yaxud mikrofilm kompleksi hesab olunur. Hər bir saxlama vahidi siyahıda müstəqil nömrə ilə uçota alınır. Mikrosurətlərin saxlama vahidlərinin sərlovhəsi surətləri çıxarılmış işlərdəki sənədlərin məzmunu və tərkibini ümumilikdə və qəsa formada əks etdirməlidir. Siyahının yekun qeydində mikrosurətlərin miqdarı ilə yanaşı, ora daxil olan kadrların miqdarı da göstərilir.

Mövzu №23. İşlərin, vərəqlərin uçotu

Plan:

1 .Çap vasitəsilə neqativdən alınan şəkillərin, fotoalbomların uçotu

2.Digər audivizual sənədlərin uçot vahidlərinin tərkibində olan saxlanma vahidlərinin uçotu

3.Audivizual sənədlərin uçot vahidləri

İşlərdə vərəqlərin və audiovizual sənədlərin uçot vahidlərinin tərkibində saxlama vahidlərinin miqdarı onların nömrələri əsasında hesaba alınır və təsdiq edilir:

-işdə vərəqlər – təsdiqedicinin vərəqədə və siyahının müvafiq qrafasında;

- fotoalbomda fotosəkillərin-fotoalbomun daxili siyahısında, həmçinin fotoalbomların siyahısında, habelə fotoalbomların siyahısının müvafiq qrafasında; digər audiovizual sənədlərin saxlama vahidləri-həmin sənədlərin siyahılarının müvafiq qrafalarında.

İşlərdə vərəqlərin uçotu üçün təsdiqedic vərəqin iki formasından istifadə olunur. 6 №-li forma üzrə təsdiqedic vərəq hər bir işə tərtib olunur. İşin tərkibində əlavələr, digər əlamətlər olduqda 6 №-li formada təsdiqedic vərəq tərtib olunur. Təsdiqedic vərəqi tərtib edərkən nəzərə almaq lazımdır:

- əgər işin vərəqləri ümumi nömrələnmişsə, lakin onun bir hissəsi rum rəqəmləri, digər hissəsi ərəb rəqəmləri ilə nömrələnibsə, təsdiqedic vərəqdə vərəqlərin ümumi miqdarı göstərilir;

- əgər işin bir hissəsi vərəqlər üzrə, digər hissəsi səhifələr üzrə nömrələnmişsə və nömrələnməni saxlamaq lazımdırsa, belə halda təsdiqedic vərəqdə vərəqlərin və səhifələrin miqdarını ayrı-ayrılıqda göstərmək lazımdır, məsələn 42 vərəq + 5 səhifə;

-işdə təmiz vərəqlərin möv tərilir ki, həmin vərəqlər müəyyən tarixi dövrdə yazı kağızının nümunəsi kimi əhəmiyyət kəsb etsin; qalan digər hallarda təmiz vərəqlər nömrələnmiş və onların mövcudluğu təsdiqedic vərəqdə göstərilmişdir;

-əgər bir vərəqdə işin tərtibinin bir neçə əlamətləri varsa, belə halda təsdiqedic vərəqin 2-ci qrafasında müvafiq olaraq həmin vərəqin nömrəsi yazılır;

-əgər bir vərəqdə bir neçə marka varsa, belə halda 2-ci grafada mötərizədə vərəqdən sonra onların miqdarı göstərilir;

- əgər işə əlavə nəşə qoyulmuş və nömrələnmişsə, əlavənin (əşyanın) adı və hansı vərəqlərin arasında olması göstərilir;

-isin daxili siyahısı ayrıca nömrələnir.

Audiovizual sənədlərin uçot vahidlarının tərkibində saxlama vahidlərini uçota alarkan:

- diafilmlərin saxlama vahidləri rulonların nömrə ardıcılığı ilə yerləşdirilir: kinosənədlərin saxlama vahidləri komplektin elementləri üzrə yerləşdirilir, onun daxilində isə hissələrin nömrə ardıcılığı üzrə nömrələnir;

- fotosənədlərin saxlama vahidləri istehsal (çəkiliş) nömrələrinin ardıcılığı, komplektin daxilində isə orijinal, surat ardıcılığı üzrə yerləşdirilir.

Mövzu №24. Sığorta və istifadə fondlarının uçot xüsusiyyətləri və istifadə fondu

Plan:

1 .Sığorta surətlərinin uçotuna verilən ümumi tələblər

2.Sığorta surətlərinin daxil olma və çıxarılmasının uçotu

3.Sığorta surətinin mühafizəsi

Sığorta fondunun həcmi uçot vahidi və saxlama vahidi, həmçinin aşağıdakılar üzrə ölçülür:

- kadrlarla – kağız əsaslı sənədlərin və fotosənədlərin surətləri üçün;
- metrə - kinosənədlərin surətləri üçün;
- səslənmə vaxtı ilə - fonosənədlərin surətləri üçün;
- meqabaytla – maşınla oxunan (elektron) sənədlərin surətləri üçün.

Bu zaman kağız əsaslı sənədlərdən (ayrı-ayrılıqda lent rulonları və mikrofilmlər), kinosənədlərdən, fotosənədlərdən, fonosənədlərdən, videofonoqramdan, maşınla oxunan (elektron) sənədlərdən çıxarılmış sığorta surətləri və istifadə fondunun surətləri ayrı-ayrılıqda uçota alınır.

Uçot sığorta fondunun və istifadə fondunun daxilolma kitabları və sığorta fondunun siyahıları üzrə aparılır. Sığorta surətlərinin daxil olması və çıxarılmasının uçotu onların hazırlanması üçün verilən sifarişlər, sığorta surətlərinin xüsusi mühafizəyə verilməsi haqqında təhvil-qəbul aktı və digər aktlar əsasında həyata keçirilir. Daxilolma kitabında hər il ərzində daxil olan sığorta surətləri haqqında qeyd aparılır. Sığorta fondunun surəti 3 nüsxədə tərtib olunur. Birinci nüsxə sığorta surətləri ilə birlikdə xüsusi mühafizəxanaya verilir, ikinci və üçüncü nüsxələr isə arxivdə qalır. Sənədlərin surətləri çıxarıldıqca və sığorta surətləri xüsusi mühafizəyə verildikcə sığorta fondunun siyahılarına müəyyən olunmuş qaydada yeni yekun qeydi tərtib olunur.

Siyahıların “Qeyd” qrafasında, surəti çıxarılmış uçot vahidinin, saxlama vahidinin sərlovhəsinin qarşısında “SF” ştampları vurulur.

Əgər Siyahıya daxil edilmiş bütün işlərin, sənədlərin surətləri çıxarılmışsa, onda “SF” şampı yalnız siyahının titul vərəqinə və cildinə vurulur.

Mövzu: №25. Kağız əsaslı sənədlərin istifadə fondunun uçot xüsusiyyətləri

Plan:

1 .Kağız əsaslı sənədlərin uçotu

2.Sığorta fondunun siyahısı

3.Kağız əsaslı sənədlərin çıxarılmış uçot vahidi

Kağız əsaslı sənədin rulon lentdə hazırlanmış sığorta fondunun fiziki cəhətdən ayrıca mikrofilm rulonu onun uçot vahidi hesab olunur. Kağız əsaslı sənədlərin rulon lentdə hazırlanmış sığorta və istifadə fondlarının hər bir saxlama vahidi daxilolma kitabına ardıcılıqla (sənədlərin fond məxsusluğundan asılı olmayaraq), sığorta sənədlərinin hazırlanması barədə sifariş əsasında daxil edilir. Daxilolmanın uçot kitabında (1-ci qrafa) sığorta fondunun saxlama vahidlərinə onların arxiv şifrinin tərkib hissəsi olan uçot nömrəsi verilir. Fond məxsusluğundan asılı olmayaraq, bütün sığorta surətləri üçün sığorta fondunun siyahısı tərtib olunur və saxlama vahidinin nömrəsi daxilolma kitabındakı uçot nömrəsi ilə eyni olur. Sığorta fondu saxlama vahidinin arxiv şifri arxivin adından. sığorta fondu siyahısının nömrəsindən, sığorta fondu saxlama vahidinin "SF" indeksi da daxil olmaqla, uçot nömrəsindən ibarətdir.

Kağız əsaslı sənədlərin mikrofişdə hazırlanmış sığorta və istifadə fondlarının uçotu

Kağız əsaslı sənədin mikrofişdə çıxarılmış uçot vahidi bir işdən çıxarılmış və bir zərfə qoyulmuş bir yaxud bir neçə mikrofişdən, mikrofişin saxlama vahidindən ibarətdir. Kağız əsaslı sənədlərin mikrofişdə hazırlanmış sığorta və istifadə fondlarının arxivo daxil olmasının uçot kitabı üzrə hər daxil olana sıra nömrəsi verilir. Çıxarılmış surətlərin fond maxsusluğundan asılı olaraq, onların miqdarı hər bir fond va siyahı üzrə ayrı-ayrılıqda göstərilir. Mikrofişdə sığorta fondunun siyahısı hər bir fond üzrə ayrılıqda tərtib edilir.

Mövzu №26. Audiovizual sənədlərin istifadə fondlarının uçot xüsusiyyətləri

Plan:

1.Audiovizual sənədlərin uçotu

2.Kino və foto sənədlərin uçota alınması

3.Kino və foto sənədlərin, metal disklərdə olan foto sənədlərin uçota alınması

Audiovizual sənədlərin sığorta və istifadə fondlarının uçot vahidi və saxlama vahidi audiovizual sənədlərin uçot vahidi və saxlama vahidinin eynidir. Kino və foto sənədlərin sığorta surətləri həmin sənədlərin növündən asılı olmayaraq daxilolma kitabında, sığorta və istifadə fondlarının siyahıları üzrə uçota

alınır. Maqnit lentdə fonosənədlər və qramorijinalar ayrı-ayrılıqda saxlandığına görə onların sığorta surətləri müxtəlif daxilolma kitablarında və siyahılarda uçota alınır. Kinofoto sənədlərin və metal disklərdə olan fonosənədlərin Sığorta və istifadə fondlarının daxil olmasının uçot kitabı və siyahılarının yekun qeydlərində müvafiq olaraq pozitiv və kontratiplərin saxlama vahidlərinin miqdarı, pozitivlər və dubl-neqativlər, tək (I) və cüt (II) qramorijinalar göstərilir. Kinofotofono sənədlərin sığorta surətlərinin siyahısının yekun qeydlərində həmçinin onların metrə, kadrla, səslənmə saati hesabı ilə həcmi göstərilir. Kinofotofono sənədin sığorta fondunun uçot vahidinin nömrəsi daxil olma kitabından siyahıya köçürülür. Kinofotofono sənədin sığorta fondunun uçot vahidinin arxiv şifri arxivin adından. “SF” indeksi də əlavə edilməklə, sığorta fondunun uçot vahidinin nömrəsindən ibarətdir.

Mövzu :№27. Arxivin elmi informasiya prosesində yaranan sənədlərin uçota alınması

Plan:

1.Sənədlərin surətinin uçot rekvizitləri

2.Müxtəlif üsullarla hazırlanmış surətlərin uçotu

3.Uçot- sorğu kartoçkası

Sənədlərin surətinin uçot rekvizitlərinin tərkibi surətlərin hazırlanma üsulundan asılı olan kitabda aparılır. Müxtəlif üsullarla

hazırlanmış surətlərin həcmi çox olduqda, onların müxtəlif uçot kitabları aparılır:

- mikrofilmlərin və mikrofişlərin - fotosurətlərin;
- qrafik materialları çıxararkən hazırlanmış geniş lentli neqativlərin;
- kağız əsaslı olanların hazırlanma üsulundan asılı olaraq, sənədlərin surətlərinin saxlama vahidi aşağıdakılar hesab olunur;
- mikrofilmin fiziki cəhətdən ayrıca rulonu, bir yaxud bir neçə işdən çıxarılmış mikrofişin komplekti; müəyyən (eyni) növdən olan bir yaxud bir neçəə fotosənəd;
- makina yaxud elektroqrafik üsulla hazırlanmış sənədlərin surətinin vərəqlər kompleksi.

Saxlama vahidlərinin nömrələnməsi sənədlərin surətinin uçot kitabı üzrə aparılır. Surətlərin kitabda uçotu ilə yanaşı, onlara uçot-sorğu kartoçkası da tərtib olunur yaxud müvafiq informasiya MB-a (məlumatlar bazasına) daxil edilir. Uçot sorğu kartoçkası hər bir saxlama vahidinə, uçot vahidinə, lazım gələrsə hər bir sənədə tərtib olunur və kataloqda yerləşdirilir (surətlərin hazırlanma üsulu üzrə). Kartotekanın daxilində kartoçkalar fondların, siyahıların, saxlama vahidlərinin, uçot vahidlərinin, vərəqlərin nömrə artımı üzrə yerləşdirilir.

Mövzu: №28. Muzey əşyalarının uçotu

Plan:

1.İşə əlavə olunmuş muzey əşyalarının uçotu

2.Mühafizə üçün qəbul olunmuş əşyaların uçotu

Muzey əşyalarının uçotu işə əlavə olunmuş muzey əşyalarının uçotu müəyyən olunmuş qaydada aparılır. İşə əlavə olunmamış muzey əşyaları fondun tərkibində mühafizə üçün qəbul olunur, saxlama vahidi kimi həmin fondun tərkibində uçota alınır. Belə saxlama vahidlərinin sayı çox olduqda ayrıca siyahı tərtib edilə bilər. Qiymətli metallar və daşları olan muzey əşyalarının uçotu müəyyən olunmuş qaydada aparılır. Öz həcminə, tərkibinə və əhəmiyyətinə görə muzey kolleksiyaları olan muzey əşyalarının kompleksi Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin müəyyən etdiyi qaydada uçota alınır.

Mövzu №29. Arxivin kitabxana fondunun və sorğu-informasiya fondunun uçotu

Plan:

1.Kitabxana fondunun əsas uçot vahidi

2.Qəzetlərin əsas uçot vahidi

3.Kitabxana fondunun ümumi uçot vahidi

4.Kitabxana fondunun fərdi uçot vahidi

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin kitabxana fondları üçün müəyyən etdiyi qaydada aparılır.

Kitabxana fondunun (sorgu-informasiya) əsas uçot vahidi bütün nəşrlər üçün (qəzet istisna olmaqla) onların nüsxə və adından ibarətdir. Qəzetlərin əsas uçot vahidi onların illik komplekti yaxud tikilməsidir. Kitabxana fondu ümumi və fərdi uçota alınır. Ümumi uçot əsasında kitabxana fondunun tərkibi və həcmi, orada baş verən dəyişikliklər müəyyən edilir; fonda daxil olmuş və oradan çıxarılmış bütün nəşr və materiallar bura aiddir. Ümumi uçot əsas uçot sənədləri – ümumi uçot kitabı və kitabxana fondunun uçot kitabı üzrə aparılır.

Mövzu №30. Sənədlərin sorgularının və vətəndaşların müraciətlərinin icrası

Plan:

1.İstifadə edilən sənədlərdə qeydlərin aparılması

2.Arxiv işi bölməsinin tematik məlumatı

3.Sorgu əsasında göndərilən işlərin arxivə təhvil verilməsi

Sənədlərin sığorta fondu sığorta surətlərinin məcmusu olub, sənədlərin əsllərinin zədələnməsi və itməsi zamanı onlarda olan informasiyanın saxlanması məqsədilə yaradılır, toxunulmaz hesab olunur və sənədlərin əs- lindən ayrı, uzaq bir məsafədə, sığorta fondu üçün yaradılmış xüsusi yerdə mühafizə olunur. İstifadə fondu Azərbaycan Respublikası dövlət arxivlərinin müxtəlif əsaslı olan (yazı materialı) sənədlərinə yaradılan istifadə fondunun məcmusu olub, sənədlərin əsllərinin qorunub saxlanmasına xidmət edir. İstifadə fondu:

sığorta fondu yaradılan zaman;

- məqsədli şəkildə intensiv istifadə olunan sənədlərə;
- başqa işlərin gedişi zamanı, eyni zamanda idarə və təşkilatların sənədlərini məxfilikdən çıxaran zaman yaradılır.

Sığorta fondlarının yaradılmasının növbəliyi sənədlərdəki informasiyanın əhəmiyyətindən, fiziki (texniki) vəziyyətindən və onlara müraciətin intensivliyindən asılı olaraq müəyyənləşdirilir. Eyni əhəmiyyətli fondlardan birinci növbədə sənədləri fiziki cəhətdən korlanmış və intensiv istifadə edilənlərin, eyni zamanda rəngli kino və foto sənədlərin, həmçinin şüşə əsaslı fotosənədlərin surətləri çıxarılır. Sənədlərin sığorta surətlərinin çıxarılması üçün hazırlanması onların mühafizəxanalardan verilməsi qaydalarına uyğun olaraq həyata keçirilir .Bu zaman sənədlərin fiziki vəziyyəti yoxlanılır, çətin oxunan və solğun mətnli, həmçinin bərpa və konservasiya-profilaktik cəhətdən işlənmə tələb edən sənədlər aşkarlanır. Sığorta surətinin çıxarılması fondlar üzrə, saxlama vahidlərinin siyahıda sistemləşdirilmə sırası üzrə aparılır. Saxlama vahidində olan bütün sənədlərin sığorta surəti çıxarılmalıdır. İşlərin sığorta surətləri çıxarılan zaman, bir qayda olaraq, onlar sökülmür. Sökülmə çox nadir hallarda, surətin çıxarılması mümkün olmadıqda arxiv rəhbərliyinin razılığı ilə baş verir. İş qurtardıqdan sonra saxlama vahidi yenidən cildlənir. Sənədlərin sığorta surətlərinin çıxarılması nümunəvi tex- noloji reqlament və qüvvədə olan başqa normativ texniki sənədlərə əsasən həyata keçirilir.Surəti çıxarılacaq sənədlər laboratoriyada olduğu müddətdə laboratoriyanın müdiri onların mühafizəsi üçün cavabdehdir. Sənədlərin sığorta surətlərinin nümunələri

Kağız əsaslı sənədin sığorta fondu birinci nəsil neqativ mikroforma (mikrofilm yaxud mikrofiş) olub, müvafiq tipli fotoqrafik qaloqen gümüşü lentdə sənədlərin optik metodla surətinin çıxarılması metodu ilə hazırlanır. Kinosənədin sığorta surəti orijinalın uyğunlaşdırılmış ilkin surəti olub, müvafiq tipli lentdə kontakt metodu ilə çıxarılır. Fotosənədin sığorta surəti orijinalın birinci surəti olub, kompyuter vasitəsi ilə kontakt metodu ilə çıxarılmasıdır. Fonosənədin sığorta surəti orijinalın birinci surəti olub, müvafiq tipli maqnit lentində maqnit səsyazısı üsulu ilə hazırlanmasıdır. Nadir fonosənədlərin sığorta surəti mexaniki səsyazma üsulu ilə hazırlana bilər.

